

Знайсці скарбы ў сабе

20 сакавіка ў Беларускім дзяржаўным маладзёжным тэатры адбылася сустрэча Кіраўніка дзяржавы Аляксандра Лукашэнкі з прадстаўнікамі творчай моладзі.

На здымку: Аляксандр Лукашэнка і студэнтка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Лізавета Запека. Фота Андрэя СТАСЕВІЧА, БелТА.

Маладзёжны тэатр быў абраны месцам гэтай сустрэчы не-выпадкова: яго будынак не так даўно спазнаў грунтоўную рэканструкцыю за кошт бюджэту горада Мінска. Агульны аб'ём выдаткаваных сродкаў — амаль 12 мільёнаў рублёў, што чарговы раз сведчыць пра пільную ўвагу дзяржавы да сферы культуры краіны.

Але і іншыя дасягненні “маладзёжнай” установы культуры — ужо творчага плана — гавораць самі за сябе. За апошнія гады там прайшлі 38 прэм'ер, у 2015 годзе трупэ тэатра была прысуджана спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтваў, а летась ён атрымаў ганаровы статус Заслужанага калектыву.

Таму пачэснае права прымаць у гэты дзень амаль 300 гасцей — лепшых студэнтаў і выкладчыкаў навучальных устаноў у сферы культуры, пераможцаў рэспубліканскіх і міжнародных фестываляў і конкурсаў, лаўрэатаў і стыпендыятаў спецыяльнага фонду Прэзідэнта — Маладзёжны тэатр сапраўды заслужыў.

Фота Андрэя ПАКУМЕЙКІ, БелТА.

Заканчэнне — на старонцы 3.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Соцыум

РАСКАДРОЎКА МАРАЎ

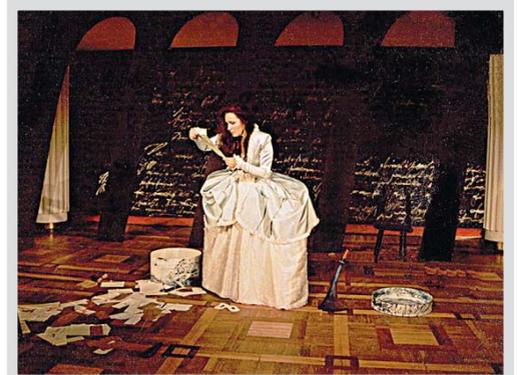

Разам з прафесіяналамі кіно і анімацыі “К” абмяркоўвае, як зрабіць рашучы крок у рэжысуру.

ст. 4 — 5

Суботнія
сустрэчы

АРТЫСТ ПАВІНЕН ЧУЦЬ...

Гутарка “К” з актрысай Коласаўскага тэатра Ларысай АНТОСЕВАЙ напярэдадні Сусветнага дня тэатра.

ст. 7

Творца
пра творцу

СЛОВЫ ПРА ЖЫВАПІСЦА АНАТОЛЯ БАРАНОЎСКАГА

Чарговы нарыс Адама Глобуса прысвечаны яго настаўніку — народнаму мастаку Беларусі.

ст. 15

917719941478007 18012

Хатынь: малітва пра мір

Зварот Аляксандра Лукашэнкі на мітынг-рэквіеме зачытала Кіраўнік Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Наталля Качанова.

Сёлета Хатынскай трагедыі споўнілася 75 гадоў. Зразумела, што эпіцэнтрам памятных мерапрыемстваў стаў Дзяржаўны мемарыяльны комплекс “Хатынь”. Тут 22 сакавіка адбыўся мітынг-рэквіем “Хай ніколі не змоўкнуць Хатыні званы”. Рэжысура была пабудаваная такім чынам, каб госці і ўдзельнікі ў думках прайшлі шлях ад тых трагічных падзей да дня сённяшняга.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Да Вечнага агню былі ўскладзеныя вянкi ад Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, дзяржаўных структур, грамадскіх і рэлігійных арганізацый. Быў агучаны зварот

Кіраўніка дзяржавы, прагучала Усебеларуская малітва пра мір, якая аб’яднала кіраўнікоў праваслаўнай, каталіцкай, мусульманскай і іудзейскай канфесій. У мерапрыемстве ўзялі ўдзел вядомыя творчыя калектывы і выканаўцы.

Асэнсаванню ўрокаў гісторыі служыць Міжнародны сімпозіум “Чалавечнасць у гады бесчалавечнасці — захаванне памяці пра ахвяры сярод мірнага насельніцтва ў гады Другой сусветнай

вайны ў савецкі і постсавецкі час: гістарычны, адукацыйны і сацыяльна-культурны кантэкст” на базе Мінскага міжнароднага адукацыйнага цэнтра імя Ёханаса Рау і мемарыяльнага комплексу “Хатынь”, а таксама Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя “Хатынь і яе сёстры: трагедыя і памяць”, якую ладзіць Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

19 сакавіка ў сталічным Доме кіно адбыўся паказ шэдэўра сусветнага кінамастацтва — “Ідзі і глядзі” Элема Клімава. Публіцы прадставілі адрэстаўраваную версію слаўтай карціны. Летась на 74-м Венецыянскім кінафестывалі яе прызналі найлепшай сярод тых фільмаў, што набылі другое жыццё. Сумесная акцыя кінастудыі “Беларусьфільм”, кінаканцэрна “Масфільм” і Беларускага саюза кінематографістаў была прымеркаваная да 75-годдзя трагедыі Хатыні. Дата знамянальная. Але, на жаль, той знакавы паказ адбыўся пасярод рабочага дня — у 16.00, калі патэнцыйная аўдыторыя стужкі была занята на працы.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Кінасупольнасць, школьнікі, студэнты і пэўная колькасць гледачоў. Прадстаўнікоў здымачнай групы легендарнай карціны сустракала такая аўдыторыя. А тым, хто прапусціў паказ, ёсць пра што шкадаваць.

Рэжысёр Аляксандр Яфрэмаў сваімі словамі вымалёўваў перад намі вобраз Элема Клімава падчас працы над стужкай. Яўген Крыжанойскі, які ўдзельнічаў у тым фільме ў ролі партызана-грузіна, распавёў, што нечакана для сябе самога дапамог

майстру абраць інтанацыю здымак адной з галоўных сцэн карціны. Пра ваеннае мінулае — сваё ды рэжысёра — казаў архітэктар Юрый Градаў, адзін са стваральнікаў мемарыяльнага комплексу “Хатынь”.

Бадай, самыя сенсацыйныя прызнанні прагучалі ад другога рэжысёра карціны Уладзіміра Паначэўнага і гукарэжысёра Віктара Морса. Дзеля таго, каб стварыць гул страшэннага ляманту людзей падчас здымак сцэны спальвання жыхароў вёскі ў свіране, здымачная група пайшла на нечаканы ход. Акрамя галашэнняў акцёраў, выкарысталі запісы крыкаў па-

Другое жыццё “Ідзі і глядзі”

цыентаў мясцовага апёкавага цэнтра на перавязках, зробленыя са згоды кіраўніка ўстановы.

Віктар Морс распавёў, што арыгінальны гукавы шэраг да слаўтай карціны пры невядомых абставінах быў згублены. Спецыяліст вымушана звяртаўся да ўладальнікаў копій стужкі, каб перапісаць зробленую ў свой час фанэграму. “Але тое, што вы сёння ўбачыце, вас не павінна расчароваць”, — падкрэсліў гукарэжысёр.

Не забыліся выступаўчы і на імя Алеся Адамовіча, проза якога стала асновай сцэнарыя карціны. Менавіта ў матэрыяле беларус-

кага класіка — “Хатынскай аповесці”, рамане “Партызаны”, прытчы “Карацелі”, кнізе “Я — з вогненнай вёскі...” — Элем Клімаў знайшоў тое, што, на яго погляд, адпавядала “праўдзе” аб вайне. Першапачаткова фільм меў назву “Забіце Гітлера” — маючы на ўвазе знішчэнне зла ў тым ліку ў сабе, але потым яна была заменена на “Ідзі і глядзі” — радок з біблейскага “Апакаліпсіса”. Уладзімір Паначэўны прынёс на паказ сцэнарыі з працоўнай назвай “Забіце Гітлера”, які яму падарыў Элем Клімаў.

На шчасце, адрэстаўраваная версія стужкі не пераўтварылася ў атракцыён. Гэта акуратная адаптацыя да сучасных фарматаў, і прапанаваная Віктарам Морсам гукавая палітра нанова выяўляе геній рэжысёра, які зрабіў стужку бяспліскай да гледача. Ад “Ідзі і глядзі” немагчыма схвацаць, і невыпадкова галоўнае ўражанне ад прагляду карціны — гэта агаломшанне і спусташэнне. Элем Клімаў не дазволіў сабе “разбавіць” дзеянне вольным і выпадковым “уздыхам” камеры. Кожны кадр злучаецца ў сугестыў-

ную плынь, якая вядзе да немінучай катастрофы.

Падчас прагляду ўразіла першая частка фільма, якая ў класічным фармаце дзвюхсерыйнай карціны аформлена ў асобную серыю. Сцэна размовы галоўнага героя Флёры і дзяўчыны Глашы ў лесе. Дзіўныя дыялогі і прадчуванне навальы, якое ствараецца з дапамогай гуку і буйных планаў герояў. Многія рэжысёры нават у самых трагічных фільмах пакадаюць сваім характарам “палёгку” цяперашняга часу — калі персанажы не ведаюць, што здарыцца далей, і атрымоўваюць асалоду ад гэтага моманту. Элем Клімаў сваім героям такой радасці не дае. Нават калі Глаша пасля дажджу танцуе на чамада-не, выяўляючы Любоў Арлову, глядач не можа пазбавіцца адчування набліжэння бяды. Элем Клімаў загадзя пагружае сваіх герояў у прастору мінулага, адчужанага часу — і дасягае гэтага менавіта праз выкарыстанне гуку, які стварае адчуванне прысутнасці і адсутнасці ў дзеі адначасова.

Неверагодная па сваім уздзеянні і сцэна ў роднай хаце Флёры, калі гул мух не

прадказвае анічога добрага, ствараючы асацыятыўны шэраг са смерцю. Хоць глядач на пачатку і не бачыць забітых людзей.

Дзіўная рэч, але створаная Элемам Клімавым атмасфера страху і вар’яцтва атрымоўвае “лагічнае” вырашэнне ў сцэне спалення вёскі. Глядзець яе цяжка, але зло атрымлівае тут свой відавочны воплік — увасабляецца ў дзеяннях карнікаў. Забойства мае не абстрактнае — самалёт у небе, выпадковыя стрэлы, расстрэл, які здзейсніў хтосьці, — а канкрэтнае аблічча. Калі бачым карнікаў, мы тым больш не ў сілах вытрымаць і асэнсаваць злачынства — бо яго робяць звычайныя людзі.

“Якое страшнае кіно, давай сідзем”, — падчас прагляду мне давалося чуць ад юных суседзяў розных водку. Хтосьці не мог утрымацца на месцы, хтосьці — плакаў, а хтосьці напрыканцы фільма разышоўся і пачаў смяшыць аднакласнікаў. “Па шчырасці, я ўжо не магу ўспрымаць фільмы пра вайну, я іх перагледзела”, — сказала адна дзяўчынка пасля сеанса.

На жаль, Дом кіно і мінскі “Кінавідэапракат” пагадзіліся толькі на дзённы паказ адной з найлепшых савецкіх карцін, зробленых на нашай кінастудыі. Толькі ў маім атачэнні знайшлося чалавек дваццаць, што шчыра перажывалі з-за немагчымасці патрапіць на сеанс. Мусіць, усё ж трэба было зладзіць не адзін паказ? Прычым, у якімсьці цэнтральным кінаатэатры.

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОДТЕНДЭВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАГІН; **агладальнікі рэдакцыі**: Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Іна НАРКЕВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Генадзь СІВОХІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСКИ, Алег КЛІМАУ; **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА.
Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавечкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.
Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэвізуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© “Культура”, 2018. Наклад 4 006. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 23.03.2018 у 18.45. Замова 1016. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Уладзімір Паначэўскі трымае ў руках сцэнарыі “Забіце Гітлера”.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

На ўваходзе Кіраўніка дзяржавы сустракаў фальклорны вакальна-харэаграфічны ансамбль “Валачобнікі” Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, а таксама хор з Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Пасля Аляксандр Лукашэнка пазнаёміўся з выставай дасягненняў таленавітай моладзі, прычым практычна ля кожнага павільёна Прэзідэнт спыняўся, з непадробнай цікавасцю разглядаючы музычныя інструменты, скульптуры, вырабы з керамікі, дэкаратыўныя пано з тканіны, шкла і металу, зробленыя таленавітымі маладымі майстрамі.

Выступленне Прэзідэнта, а таксама жывая зацікаўленая размова са студэнтамі і выкладчыкамі расцягнуліся амаль на чатыры гадзіны. Аляксандр Лукашэнка змястоўна, шчыра і адкрыта адказаў на ўсе пытанні з залы. “К” падае вытрымкі з сустрэчы.

ЛАЎРЫ І АДКАЗНАСЦЬ

Як адзначыў Кіраўнік дзяржавы, усё, што звязана з мастацтвам, заўсёды суб’ектыўна, а творчыя людзі чулівыя і ранімыя. “Таму часцей назіраю за вамі збоку і не спяшаюся даваць ацэнку. Але гэта не значыць, што не чакаю ад прадстаўнікоў творчых прафесій высокіх вынікаў. Ваша роля ў жыцці краіны высокая і адказная. Можа, нават большая, чым вы самі гэта ўсведмяце”, — падкрэсліў ён.

Па словах Аляксандра Лукашэнкі, збоку можа падацца, што культуры і мастацтва дзяржава надае менш увагі, чым іншым сферам дзейнасці. “Адрозна скажу, што гэта не так, — тут жа падкрэсліў ён. — Для вас зроблена многае, а што да тых, хто заўсёды ўважліва ставіцца да вас, — для вас зроблена ўсё. У моладзі ёсць дзе праявіць сябе і прадеманстраваць свае здольнасці, створаны Прэзідэнцкія фонды для падтрымкі самых адораных і таленавітых. Усё астатняе знаходзіцца ў вашых руках”.

Як адзначыў Кіраўнік дзяржавы, сустрэчы з моладдзю для яго вельмі каштоўныя, бо яны даюць магчымасць убачыць будучыню нашай краіны. “Вам яе, гэтую будучыню, ствараць, удасканальваюць і ахоўваюць, — сказаў Аляксандр Лукашэнка. — Вашымі памкненнямі, марамі і, упэўнены, добрымі справамі Беларусь будзе жыць заўтра. Дзе б вы ні праявілі сябе — у літаратуры, акадэмічным мастацтве, кіно, на тэлебачанні, эстрадзе, у танцы — вы будзеце дарыць людзям настрой, эмацыянальна ўзбагачаць іх і, галоўнае, фарміраваць духоўны каркас нацыі. Гэта дастойны і адказны шлях — весці свет за са-

Фота Андрэя ПАКУМЕЙКІ, БелТА.

Знайсці скарбы ў сабе

бой, узвышаючы душы і выхоўваючы ў людзях пачуццё прыгожага”.

Як сказаў Аляксандр Лукашэнка, ствараючы незалежную дзяржаву, у Беларусі стараліся захаваць лепшыя культурныя здабыткі папярэдняй эпохі, выходзяць дзяцей на прыкладах сапраўднага мастацтва, каб, выбіраючы творчую прафесію, яны разумелі: поспех — гэта не толькі лаўры, авацыі, папулярнасць, але і вялікая сацыяльная адказнасць.

ЗЯМЛЯ, ШТО ДАЕ СІЛЫ

Як адзначыў Аляксандр Лукашэнка, сёння трэба надаць увагу ўшанаванню тых вялікіх імёнаў, якія былі ў нашай гісторыі, памятаць пра свае здабыткі. Таму важна ўзняць статус гарадоў і вёсак, дзе нарадзіліся вядомыя беларусы, прыцягнуць туды замежных аматараў высокага мастацтва, паказаць ім вытокі вялікіх твораў. “Ад міністэрстваў культуры, інфармацыі, адукацыі, а таксама сродкаў масавай інфармацыі я чакаю канкрэтных праграм дзеянняў, якія паставяць кропку ў гэтай тэме, і больш не трэба будзе тлумачыць, як гэта важна для нас жа саміх — любіць свой народ і сваю краіну. Як гаворыцца, шчаслівы той, хто знайшоў скарбы ў сабе”, — падкрэсліў у сваёй прамове беларускі лідар.

Ён выказаў упэўненасць, што адораныя людзі павінны быць вядомы і запатрабаваны перш за ўсё менавіта на сваёй зямлі: бо, калі мы самі пра сябе не паклапоцімся, ніхто іншы гэтага за нас не зробіць. Тым болей, нам ёсць чым ганарыцца. “І дня не хопіць, калі станем успамінаць усіх геніяльных людзей, якіх падарыла свету Беларусь, — адзначыў Аляксандр Лукашэнка. — Славу многіх з іх дзеляць з намі еўрапейскія і заакеанскія краіны. Але галоўнае, што вытокі майстэрства гэтых вялікіх асоб тут. Гэта яна — наша родная зямля — натхняе і дае ім сілы”.

Адзначыўшы, што ў мастацтве і шоу-бізнесе настаў-

час менеджараў і прадзюсараў, якія запальваюць зоркі, беларускі лідар прынамсі падкрэсліў: дзяржаўныя структуры не павінны заставацца ўбакі ад гэтай працы.

“Міністэрствам культуры, інфармацыі і адукацыі, а таксама тэлебачанню, радыё, друкаваным выданням трэба яшчэ больш актыўна далучацца да пошуку і раскруткі маладых талентаў, — перакананы Аляксандр Лукашэнка. — Нашы артысты оперы і балета, музыканты-віртуозы, народныя калектывы выступаюць на лепшых сусветных сцэнах. Замежная публіка іх ведае і цэніць. Але якія імёны шырока вядомы ў нашай краіне? І што мы зрабілі для гэтага?”

Па словах Аляксандра Лукашэнкі, няма нічога дрэннага ў тым, што беларусы вядомыя за мяжой: “Гэта твар нашай краіны, нашай Радзімы, нашай Беларусі. Ён павінен быць прыгожым. А прыгожым яго можаць зрабіць толькі вы. Я веру, што, дзякуючы вашым пошукам і поспехам, Беларусь перастане быць у сучаснай культуры terra incognita. Для гэтага трэба імкнуцца дарыць сваё мастацтва ўсяму свету, бо яно існуе па-за геаграфічны-

мі і палітычнымі межамі, яно інтэрнацыянальнае”.

МЕХАНІЗМЫ ПАДТРЫМКІ

Як адзначыў Аляксандр Лукашэнка, дзяржава павінна ўдасканальваць сістэму выяўлення талентаў: “Я хварэю гэтай тэмай і таму заўсёды патрабую прымаць меры, каб не выпускаць з-пад увагі таленавітых маладых людзей і забяспечваць усім неабходным. Гэта галоўнае. Бо менавіта такія першапачатковыя штуршок патрэбны, каб чалавек паверыў у сябе і змог далей ісці па жыцці”.

Па словах Кіраўніка дзяржавы, у Беларусі ёсць усе механізмы для падтрымкі талентаў, у тым ліку адпаведныя фонды. Створаны і ўмовы для старту таленавітай моладзі. Захаваны школы прафесійнага майстэрства, у якіх выкладаюць знакамітыя педагогі, праводзяцца конкурсы і фестывалі, робіцца многае іншае. А пераможцы рэспубліканскіх мастацтва-творчых спаборніцтваў, лаўрэаты і стыпендыяты Спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі маюць права залічэння ў ўстановы

сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі ў сферы культуры без уступных экзаменаў.

Адно з пытанняў тычылася стварэння тэлеверсій творчых конкурсаў. “Я цалкам за гэта, — адзначыў Аляксандр Лукашэнка. — Хачу, каб на нашым адмысловым канале, які я таксама часта праглядаю, маладых, таленавітых артыстаў паказвалі як мага часцей. Але, як вы ведаеце, звычайна там транслююць старыя перадачы і паказваюць ужо раскручаных артыстаў. Думаю, што гэта не зусім правільна. Скажам, варта было б, каб на гэтым канале дзве трэці часткі эфірнага часу аддавалі маладым, таленавітым людзям, паказвалі айчынным знакам вяршы конкурс розных відаў мастацтваў (той жа конкурс Жыновіча, пра які вы тут згадалі), а траціну аддавалі для ўжо раскручаных артыстаў”.

Кіраўнік дзяржавы выказаўся і наконт заснавання Нацыянальнай прэміі па дызайне. “Гэта добрая ідэя”, — перакананы ён. Аднак, у той самы час, пытанне з’яўляецца складаным і патрабуе ўважанняй прапрацоўкі: “Вы паглядзіце, колькі яшчэ ёсць творчых прафесій, відаў

мастацтва. Калі сёння зрабіць Нацыянальную прэмію для дызайнераў, тады кожны прадстаўнік пэўнага віду мастацтва захоча, каб у яго таксама была магчымасць атрымаць такую ж Нацыянальную прэмію ў сваім відзе мастацтва”.

Адно з пытанняў, якое прагучала з залы, тычылася музычных інструментаў. Як вядома, наладжванне ў краіне іх выпорчасці з’яўляецца даўняй праблемай. Але рашэннем Прэзідэнта ў ёй пастаўлена кропка: выпуск неўзабаве будзе наладжаны. “Цяпер пастаўлена задача адрамантаваць усё старое і аднавіць выпорчасць музычных інструментаў, але

ПРА ГРАФІЦІ І ВУЛІЧНЫХ МУЗЫКАНТАЎ

Як прызнаўся Кіраўнік дзяржавы, яму падабаецца творчасць мастакоў-графіцстаў, і асабліва тыя работы, якія аздабляюць некаторыя будынкі Мінска. “Дарэчы, мы плануем цяпер усталяваць у Мінску (гэта мяркуецца рабіць таксама і ў іншых гарадах Беларусі) на галоўных вуліцах дэкаратыўныя агароджы, — дадаў Аляксандр Лукашэнка. — Яны будуць выконваць двайную функцыю: забяспечваць бяспеку пешаходаў, якія не будуць пераходзіць дарогу ў забароненых месцах, і аздабляць горад”.

Беларускі лідар закрануў і пытанне вулічных музыкантаў: “Калі яны лічаць магчымым і патрэбным займацца музыкой, гэта нядарна. Каб я ішоў міма, то з задавальненнем паклаў бы нейкую манету музыканту або гурту”.

**Занатаваў
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ**

У кулуарах Маладзёжнага тэатра карэспандэнт “К” пагутарыў з некалькімі ўдзельнікамі сустрэчы.

Ганна МАТВЕЙКА, Наваполацк:

— Я першы раз прысутнічаю на сустрэчы Прэзідэнта Беларусі з творчай моладдзю, таму, натуральна, крыху хваюся. Хвалюванні, толькі іншага кшталту, адчуваю заўсёды і падчас удзелу ў рэспубліканскіх конкурсах, дзе я неаднойчы становілася лаўрэатам.

Думаю, гэтая сустрэча будзе для мяне запамінальнай і цікавай. І ў Полацкай дзіцячай школе мастацтваў, дзе я вучылася раней, і ў Полацкім дзяржаўным музычным каледжы, дзе я працягваю асвойваць цымбалы цяпер, мне будзе што сказаць пра мерапрыемства сябрам і знаёмым. А мая настаўніца Алена Іванаўна Юшчанка, мяркую, цяпер мною вельмі ганарыцца.

Міхаіл РАДУНСКІ, Мінск:

— Я студэнт магістратуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, лаўрэат і стыпендыят спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, займаў прызавыя месцы на III рэспубліканскіх і міжнародных конкурсах выканаўцаў на струнных

інструментах, у тым ліку і за мяжой. Граю на віяланчэлі з 6 гадоў, і вельмі рады, што маім кіраўніком у Рэспубліканскай музычнай гімназіі-каледжы быў Уладзімір Перлін, ад якога я шмат што ўзяў у прафесійным майстэрстве. На сустрэчы з Прэзідэнтам Беларусі я ўпершыню. Задаць пытанне Кіраўніку дзяржавы і мець магчымасць атрымаць грунтоўны адказ — гэта, без сумневу, дарагога каштуе.

Гэтая вясна для некаторых з нас асаблівая. Я маю на ўвазе тых, хто замест рамантычных вершаў піша рэпетыцыйныя тэсты, уважвае свае здольнасці і магчымасці ды робіць рашучы крок у кірунку будучай прафесіі. Наш артыкул, напэўна, для самых-самых рашучых. Або для тых, у каго ёсць Мара. І яны дакладна ведаюць яе імя — стаць кінарэжысёрам. У звязку з асаблівай увагай да “найважнейшага з мастацтваў” з боку дзяржавы і яе насельнікаў такое памкненне з’яўляецца ў многіх. Але самі ведаецца: шмат пакліканых, а мала выбраных.

Іна НАРКЕВІЧ

РЭЖЫСЁР — ГЭТА...

...лідар, які здольны кіраваць вялікай колькасцю людзей адначасова і валодае вялізным творчым патэнцыялам. Начытаны, артыстычны і інтэлектуальна развіты. Чалавек, у руках якога моцныя сродкі ўздзеяння на свядомасць людзей.

Па якім адрасе трэба звяртацца, калі ты хочаш стаць рэжысёрам, ведае бадай кожны. Так, у той прыгожы будынак на праспекце Незалежнасці ў Мінску. Кафедра рэжысуры кіно і тэлебачання БДАМ рыхтуе і ігравікоў, і дакументалістаў, і аніматараў. І тэлевізійшчыкаў. Адно што адбор на гэтыя курсы здараецца далёка не кожны год. Таму каб патрапіць у патрэбную плынь, магчыма, давядзецца пакачаць.

Зрэшты, мо ў такой адтэрміноўцы няма нічога страшнага. Нездарма раней прафесію рэжысёра можна было атрымаць толькі на базе першай вышэйшай адукацыі, а для хлопцаў — яшчэ і пасля службы ў войску. Трэба было крыху пасталець, павучыцца, ды і проста пажыць.

Сёння сітуацыя іншая. Дацэнт кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Артур Ільіных дзеліцца шматгадовымі назіраннямі: маладым людзям лягчэй паступіць у ВНУ, калі яны не спыняюць вучобу і не думваюць да часу пра заробак. Перашкаджаць ім у гэтым ніхто не мае права. Таму выкладчыкі ад пачатку рыхтуюцца да таго, што група будзе разнароднай паводле ўзросту і таго самага жыццёвага досведу.

Як адзначыў Артур Ільіных, сёння агульная колькасць абітурыентаў, якія толькі скончылі школу, 90 працэнтаў. А гэта значыць, што большасці з іх — усяго 17 гадоў. Звычайна менавіта ў такім веку людзі перажываюць усведамленне сябе ў грамадстве — працэс складаны і непазбежны. Дапамагчы ў гэтым — задача педагагічная, а не вучэбная. Аднак праграма навучання ўсё ж яе ўлічвае. У тых жа, каму ўжо за 20, — іншыя памкненні.

Далейшая ўзростава катэгорыя — тыя, каму ўжо за 30. На падобных спецыяльнасцях такія вучні — не рэдкасць. Прыкладам, сёння на гукарэжысуры нават ёсць студэнт, якому 52. У сваёй справе ён даўно прафесі-

Дацэнт кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў

Артур Ільіных:

Калі мы бяром на курс 20 чалавек, дзесяць з іх дакладна стануць рэжысёрамі, а пяць з іх — рэжысёрамі вельмі добрымі.

янал, аднак атрымаць дакументальнае пацвярджэнне таму вырасціць толькі цяпер.

Не дзіва, што ў межах аднаго курса могуць здарацца і ўзроставыя канфлікты, адзін з магчымых выхадаў з якіх — перавесціся на завочнае аддзяленне. Дарэчы, завочнае навучанне кінарэжысуры — гэта не тое аддзяленне, на якое глядзяць паблажліва. Паводле назірання Артура Ільіных, менавіта яно — самае прадуктыўнае, адтуль часцей выходзяць прафесіяналы. Прычын некалькі: ізноў жа, больш сталы ўзрост, паралельная праца па спецыяльнасці, а галоўнае — сфарміраваная жыццёвая пазіцыя. І гэтыя людзі дакладна ведаюць, навошта ім адукацыя.

КУРС НА ЗАКАЗ

Сёлета набору на курс рэжысёраў мастацкага кіно няма. Але для ажыццяўлення мары чакаць давядзецца нядоўга — усяго год. У Акадэміі да наступнага наплыву юных талентаў ужо рыхтуюцца. Балазе, атрыманы і запыт ад нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”.

Раскадройка

Трэба ж камусьці выкарыстоўваць новыя плошчы і магчымасці!

У тым, што маладыя спецыялісты адразу па атрыманні дыплома ідэальна ўпішуча ў вытворчы працэс, у Акадэміі не сумняваюцца. Ужо з другога курса ў студэнтаў пачынаюцца вытворчыя практыкі непасрэдна на кінастудыі, падчас якіх студэнтаў “прымацоўваюць” да канкрэтных праектаў. Ды і рэжысёры тэлебачання такім самым чынам укараняюцца ў працу на цэнтральных каналах.

Падрыхтоўка курса спецыялістаў з арыентацыяй на прыватныя прадпрыемствы таксама магчыма. Па словах Артура Ільіных, заяўку фарміруе канчатковы спажывец.

— Калі нейкая прыватная структура звернецца да нас з прапановай падрыхтаваць для сябе дзесяць рэжысёраў — напрыклад, каб потым яны маглі асвятляць дзейнасць гэтага прадпрыемства — то мы зробім для яго такі курс. Яго будзе кудыраваць іх прадстаўнік, ён можа прысутнічаць на кожным

Акадэмія выпусціла пад сотню рэжысёраў толькі для тэлебачання. На кінарэжысуру ў свой час набіралі яшчэ Віктар Тураў, Вячаслаў Нікіфараў, Аляксандр Яфрэмаў. Нядаўні выпуск — у Рэнаты Грышковай. А паміж курсамі мастацкага кіно былі наборы на дакументальнае, дзіцячае, анімацыйнае.

Аднак, абітурыентам не трэба пакідаць па-за ўвагай і натуральную канкурэнцыю. Тым больш, што за гады навучання сітуацыя можа змяніцца. Напрыклад, сёлета “Беларусьфільм” з сямі выпускнікоў Акадэміі ўзяў толькі чатырох. Таму студэнтам яшчэ падчас навучання варта працаваць не толькі на залікоўку, але і на партфоліа.

Актрыса, рэжысёр кіно

Нэла Васілеўская:

Калі носам у пілавінне падаеш, гэта лепш, чым хадзіць вакол, абнюхваць ды аглядаць.

Па словах Артура Ільіных, так яно звычайна і здараецца. Недзе на трэцім курсе студэнты пачынаюць здымаць уласныя мікрабюджэтныя стужкі і змагацца за дыпломы і гран-пры розных конкурсаў і фестываляў. Гэта ўсё патрэбна для напампоўвання іх партфоліа, ад якога залежыць далейшае працаўладкаванне. Менавіта ў гэты час на курсе і выяўляюцца лідары. Урэшце, студэнты пачынаюць разумець, што гэта за прафесія такая — рэжысёр. У адрозненне ад абітурыентаў, якія, па назіранні мэтраў, часам маюць пра яе даволі няпэўныя ўяўленні.

А каб сёе-тое усё ж усвядоміць, будучыя абітурыенты запісваюцца на падрыхтоўчыя курсы. Ёсць яны і ў Акадэміі мастацтваў. Там распавядуць пра ўсе патрабаванні, дадуць хуткую тэарэтычную і практычную базу, дапамогуць зразумець сутнасць іспытаў. Зрэшты, рыхтавацца да паступлення, безумоўна, можна і самастойна.

На іспытах вас папросяць напісаць сцэнарый фільма. Потым давядзецца прадэманстраваць акцёрскія здольнасці, паколькі гэта важны складнік рэжысёрскай прафесіі. А падчас сумоўя вы павінны паказаць высокі інтэлектуальны ўзровень, шырокі круггляд, здольнасць мысліць і фармуляваць свае думкі.

А ўжо пасля таго, калі вы з годнасцю пройдзеце ўсе іспыты, будзьце гатовыя да таго, што абраная прафесія прынясе сурпрызы і нечаканасці.

ПЕРШЫ МЕТР

Нэла Васілеўская, якая летась атрымала дыплом рэжысёра мастацкага кіно, прызнаецца, што рашэнне паступаць у Акадэмію мастацтваў прыйшло да яе спантанна. Хаця на той час яна ўжо была дыпламаваным рэжысёрам — праўда, не кіно, а абрадаў і святаў, чаму вучаць у Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў. Сёння яна ўпэўнена, што мала хто з абітурыентаў усведамляе, што гэта на самай справе за прафесія — рэжысёр кіно.

— Ля вытокаў было рамантычнае памкненне здымаць фільмы, — кажа яна. — Але то-

лькі потым ты разумееш, які гэта складаны працэс. Акцёры працуюць па розных сістэмах, і таму некага трэба правакаваць, з кімсьці размаўляць шчыра. Потым мастацкі бок — колеразнаўства, кампазіцыя... Рэжысёр усё гэта павінен ведаць і ўлічваць.

Згадваючы свае першыя няўмелыя крокі ў прафесіі, Нэла прызнаецца, што напачатку яна нават не разумела, з чаго складаецца кадр і як ён рыхтуецца:

— Калі я напісала сцэнарый і планавала здымаць першы фільм, мне казалі: “Добра, а зараз рабі раскадройку”. Для мяне гэта быў шок — такая колькасць паслядоўных малюнкаў, свая выява на кожны кадр. Але з цягам часу ўсё становіцца на свае рэйкі. Раскадройка дапамагае зразумець, як рэжысёр бачыць фільм і якім чынам яго трэба здымаць. Спярша ты проста разумееш, што так трэба, а пасля нават пачынаеш атрымліваць асалоду ад працэсу. Гэта ж твая справа! І ты рухаешся далей.

Курс, на якім давялося вучыцца Нэле, выдаўся традыцыйна разнародным і рознаўзроставым. Таму навучанне пачалося са знаёмства:

— Важна было зразумець, што мы ўмеем. Некага трэба было літаральна за руку вадзіць, а нехта ўжо наздымаў кучу кліпаў і фільмаў. Так паступова рухаліся ад эцюдаў і кароткаметражак да больш вялікіх фарматаў. У канцы першага курса я ўжо зрабіла стужку на 30 хвілін. У якас-

МАРАЎ ПРА РЭЖЫСУРУ

ці акцёраў у ім былі дзеці і жывёлы. Мяне папярэдвалі, што здымаць дзяцей і жывёл — самае складанае. Але я вырашыла, што трэба ўсё паспрабаваць, каб далей было лягчэй.

На думку суразмоўцы, сістэму навучання трэба абнаўляць свежай крывёю і не пужацца эксперыментаў. Важна таксама ісці ў нагу з прагрэсам:

— Вытворцы кожны месяц анасуюць новую кінакамеру і прылады. З’яўляюцца і новыя сістэмы акцёрскага майстэрства. Сёння выкарыстоўваюцца сістэмы Канстанціна Станіславаўскага і Міхаіла Чэхава, але ёсць, напрыклад, і Івана Чабак. Гэта самы знакаміты трэнер па акцёрскім майстэрстве ў Галівудзе, якая працуе з такім зоркамі як Брэд Піт і Шарліз Тэрон. І гэта таксама трэба ведаць. З кожным новым наборам нешта ўжо змянілася ў свеце кіно. Студэнту спатрэбіліся б і асновы камп’ютарнай графікі, веды, як працаваць з храмакеем — тэхналогіяй сумяшчэння дзвюх і болей выяваў, з дапамогай якой можна ствараць іншыя сусветы.

навучыцца арганізоўваць гэты працэс, потым на пляцоўцы табе будзе лягчэй. А самастойнае жыццё рэжысёра пачнецца тады, калі ён здымае поўны метр. Гэта маё меркаванне. Патрэбны фільм, пра які можна сказаць: гэта зняў я. Цяпер я другі рэжысёр, але і першым станаўцца калісьці трэба. Мае аднагрупнікі таксама ў пошуку сябе. Добра, што ўсе працуюць: нехта здымае кароткаметражку ў новым альманаху, нехта піша сцэнарыі — яшчэ ёсць на гэты запал. Але год-два — і трэба здымаць. Хай сабе і бюджэтная.

ЗДЫМКИ ЯК МОМАНТ ІСЦІНЫ

Аўтару звыш 30-ці дакументальных і некалькіх мастацкіх фільмаў Аляксандру Анісімаву адразу пасля заканчэння атрымання акцёрскай адукацыі пашанцавала патрапіць на першы рэжысёрскі курс Віктара Турава. Усе адабраныя ім дзесяць пачаткоўцаў былі людзьмі сталымі, з першай вышэйшай адукацы-

ію, — кажа спадар Анісімаў. — Падчас вучобы Тураў запрашаў да нас знаных у той час людзей кіно. Жэня Грыгор’еў, сцэнарыст сусветнага ўзроўню, чытаў нам лекцыі. Яўген Дога прыязджаў ды тлумачыў кампазітарскія нюансы. Дарэчы, у той час Алег Сільвановіч якраз прыехаў з ВГИКа і чытаў нам лекцыі пра сучаснае кіно. І рабіў гэта фантастычна! Прыносіў фільмы, якія былі на той час недасягальнымі. Мы глядзелі “Ззянне” Кубрыка і “Апошняя танга ў Парыжы” Берталучы. Гэта ўсё глыбока запала ў сэрца. Цяпер ты часам здымаеш і думаеш: стоп, гэта ўжо было!

Віктар Тураў вучыў найперш сваім прыкладам і работамі. На-

магу змяніць. Кабіна набліжаецца — ідуць здымкі. Ад’язджае ўверх — трэба чакаць. Разумею, што не паспяваю ў тэрмін. Паварочваюся да кіроўцаў, выбачаюся: маўляў, затрымліваюся. А яны разам кажуць: працуй-працуй, нам самім цікава, што з гэтага выйдзе. Калі ўкладваешся па-сапраўднаму, то зараджаеш усіх энергіяй, і ўжо ім неаб’явава, чым скончыцца сцэна. І не хочацца бегчы дадому па сканчэнні змены.

ГРАФІЧНЫ АПОВЕД МУЛЬТЫПЛИКАЦЫІ

Сёлета на рэжысёрскім аддзяленні Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў

Рэжысёр-аніматар, дацэнт кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання

Міхаіл Тумеля:

“Я ўпэўнены, што анімацыя — гэта справа маладых. Вельмі шмат энергіі трэба патраціць, каб зрабіць некалькі секунд фільма.”

пэўна, гэта і ёсць найлепшая методка. Прынамсі, так лічыць мой суразмоўца.

— Я недзе прачытаў, што вялікі японскі рэжысёр Акіра Курасава сваім студэнтам даваў толькі практыку ды рабіў іх сваімі асістэнтамі. Няважна, якую ўстанову чалавек скончыў, бо папраўдзе навучыць яго можа толькі здымачная пляцоўка. Гэта той момант ісціны, які дазваляе дэталёва і глыбінна праявіць твае вартасці і загану. Ты не навучыцца здымаць, пакуль першы раз не прыйдзеш на здымачную пляцоўку і не возьмеш рупар у рукі. У глыбіні душы ты можаш быць самым вялікім і геніяльным рэжысёрам, але... толькі ў душы.

На думку спадара Анісімава, менавіта практычны досвед дапаможа засвоіць і адзін з найважнейшых навыкаў прафесіі: каардынацыя працы цэлай пloidмы розных спецыялістаў і пошук агульнай мовы ў тым вавілонскім стоўпатварэнні, якім зазвычай з’яўляецца здымачная пляцоўка.

— Вам давядзецца шукаць агульную мову не толькі з артыстамі, а і ўсёй кінабрыгадай, — дадае ён. — А гэта чалавек 70. І ад кожнага залежыць канчатковы вынік. Я ўзгадваю, як працаваў над першым сваім ігравым фільмам “Неверагоднае перамышчэнне”. І як уся група мяне падтрымлівала. Быў такі паказальны эпізод падчас здымак на коле агляду ў парку Горкага. Кола рухаецца тры з паловай хвіліны, і я нічога не

з’явіцца спецыяльнасць “рэжысёр-пастаноўшчык анімацыйнага кіно”. Набіраць курс будуць вядучыя беларускія мультыплікатары Аляксандр Ленкін і Міхаіл Тумеля. Ёсць запыт на шэсць чалавек на бюджэтнае навучанне, якія пойдучы потым па размеркаванні на “Беларусь-фільм”.

Патрабаванні да абітурыентаў амаль тыя ж, што і да рэжысёраў наогул. Толькі замест акцёрскіх здольнасцей трэба будзе прадэманстраваць уменне маляваць і выказаць свае думкі графічна.

— Прафесія мультыплікатара складаная, развіваюцца новыя тэхналогіі, але ў аснове застаецца базіс, — гаворыць рэжысёр-аніматар, дацэнт кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання Міхаіл Тумеля. — У першую чаргу гэта разуменне выявы і яе існавання ў кадры, незалежна ад таго, намалёваная яна алоўкам ці змадэляваная ў 3D. Калі ў ігравым кіно акцёр і рэжысёр могуць знайсці агульную мову, то ў мультыплікацыі міміку і пластыку трэба перадаць персанажу. Таму на справе авалодваць даводзіцца адразу дзвюма прафесіямі: рэжысёра і мастака-мультыплікатара. Адпаведна, і патрабаванні пры залічэн-

ні студэнтаў мэтазгодна рабіць высокімі. Тым больш, што працаваць ім трэба будзе ў вельмі канкурэнтным асяроддзі.

Па словах рэжысёра, выпускнікі-аніматары распаўсюджаюцца літаральна па ўсім свеце. Прыкладам, Марыя Матусевіч і Руслан Сянкевіч працавалі на “Саюзмультфільме”. Нехта ідзе ў інтэрнацыянальныя кампаніі, якія робяць камп’ютарныя гульні. Але базай усё адно застаецца “Беларусьфільм”. Практычна ўсе выпускнікі зрабілі там хаця б па адным фільме.

— Я ўпэўнены, што анімацыя — гэта справа маладых, — кажа спадар Тумеля. — Вельмі шмат энергіі трэба патраціць, каб зрабіць некалькі секунд фільма. Высылкаў і часу ідзе значна больш, чым у рэжысёраў ігравога ці дакументальнага кіно. Тэндэнцыю да таго, што анімацыя маладзее, я назіраю на сусветных фестывалях, дзе студэнцкіх работ бывае больш, чым фільмаў стальных майстроў. Да таго ж, і тэхналогіі спрашчаюцца. Раней трэба было мець цэлую студию, цяпер яе замяняе камп’ютар. Ды, як ні дзіўна, з пашырэннем студэнцкай анімацыі стала менш смешных і легкадумна-гумарыстычных фільмаў. Усе закранаюць сур’ёзныя праблемы, часам вельмі актуальныя, але пры гэтым хочацца нейкай лёгкасці. Большай вітальнасці, я б сказаў.

Абітурыентам, якія наважачца паспрабаваць сябе ў мультыплікацыі, мэтр раіць прынесці на іспыт усе свае экзерсісы ў графіцы і малюнку — акрамя, зразумела, геніяльных думак і сцэнарыяў:

— Анімацыя — гэта візуальная мова, і таму мы будзем аддаваць перавагу тым, хто ўмее мысліць графічна. Тут не патрэбная бліскучая тэхніка, але раскласці сваю задуму і перадаць яе графічна трэба ўмець. Трэба, каб быў сюжэт і рух. І, безумоўна, важная думка. Для ўсіх рэжысёраў наогул.

Рэжысёр кіно

Аляксандр Анісімаў:

“Раней прынята было лічыць, нібы педагогі — гэта тыя, з каго не атрымаліся артысты і рэжысёры. Цяпер я разумею, што гэта не так. Быць сапраўдным педагогам — гэта пакліканне.”

Зразумела, што ўсё можна знайсці і прачытаць у інтэрнэце. Але на занятках адбываецца такі абмен вопытам, які больш нідзе не атрымаеш. І выдатна, што ёсць педагогі, у якіх “гараць вочы”, яны гатовыя дзяліцца сваімі ведамі.

З Акадэміі Нэла выйшла з вялікім багажом адзнятага матэрыялу. Якасць яго рэжысёрка сёння ацэньвае па-рознаму, але галоўнае, на яе думку, — не губляць час ды атрымліваць досвед: — Калі носам у пілавінне падаеш, гэта лепш, чым хадзіць вакол, абнюхваць ды аглядаць.

Цяжка ў навучанні — лёгка ў працы. Ужо на пятым курсе яна пайшла працаваць другім рэжысёрам у тэлесерыял. Дыплом на той час быў гатовы, і Нэла вырашыла паглядзець, як усё адбываецца на здымачнай пляцоўцы.

— Думала, што будзе вельмі складана, — прызнаецца яна. — Але калі мы вучыліся ў Акадэміі, дык рабілі ўсё самі — і за рэжысёра, і за прадзюсера, і за мастака, і за касцюмера. Самі месца здымак шукалі, акцёрам тэлефанавалі. Калі ты

яй — хто з юрыдычнай, а хто і з медыцынскай. І курс атрымаўся вельмі моцны. Ніхто потым не згубіўся — нават у складаныя 1990-я. Аляксандр Анісімаў называе гэта сапраўдным педагогічным майстэрствам — спачатку дбайна набраць курс, а потым з кожнага зрабіць рэжысёра:

— Раней прынята было лічыць, нібы педагогі — гэта тыя, з каго не атрымаліся артысты і рэжысёры. Цяпер я разумею, што гэта не так. Быць сапраўдным педагогам — гэта пакліканне. Напрыклад, легендарны дыктар Ілья Львовіч Курган быў і найвялікшым настаўнікам. Сапраўдны зубр сваёй справы, які даказваў гэта кожным выпускам навінаў. І казаць, што ён не здзейсніўся ў прафесіі, ніхто не будзе.

На думку суразмоўцы, Віктару Тураву стаць такім самым выбітным педагогам проста не хапіла часу. Усяго два наборы, з якіх другі ён давёў толькі да трэцяга курса. Хаця патэнцыял быў навідавоку.

— Мы былі першымі і адзіннымі, каго ён цалкам выпус-

К

“Нам трэба ведаць праўду пра тыя падзеі...”

Цэлы шэраг адметных праектаў з нагоды юбілея нарадзіўся і ў сценах Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Генадзь ВОХІН /
Фота Паліны КАСМАЧОВАЙ

15 — 16 сакавіка ў Інстытуце гісторыі НАН Беларусі прайшла прадстаўнічая навукова-практычная канферэнцыя “Беларуская Народная Рэспубліка ў гісторыі беларускай дзяржаўнасці”. І такая назва невыпадковая — на сёння ўжо бадай ніхто і не сумняецца ў ролі БНР ва ўтварэнні асобнай рэспублікі ў складзе СССР — якая, у сваю чаргу, стала непасрэдным папярэднікам незалежнай Беларусі. Пра гэта падчас канферэнцыі казаў дэпутат Палаты Прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу Беларусі, старшыня парламенцкай камісіі па адукацыі, культуры і навуцы Ігар Марзалюк.

У рамках канферэнцыі была прэзентаваная манаграфія “Беларуская Народная Рэспубліка — крок да незалежнасці”. Выданне сапраўды прэзэндуе на грунтоўнасць і сур’ёзнасць. Як адзначана ў прадмове, утварэнне БНР — не проста знакавая падзея нашай гісторыі. Гэта — практычная рэалізацыя грамадска-палітычнай думкі і ўвасабленне мараў пра будаўніцтва беларускай незалежнай дзяржавы.

Як падкрэсліў адзін з аўтараў манаграфіі, загадчык аддзела найноўшай гісторыі ІГ НАН Беларусі Сяргей Трацяк, гэта першы

Мінуўшчына для Android і iOS

ў айчыннай гістарыяграфіі навуковы твор, прысвечаны менавіта самой праблеме паўстання БНР. Болей за тое — пры яго стварэнні выкарыстоўваліся раней не ўведзеныя ў навуковы абарот дакументы.

— Мы імкнёмся не супрацьстаўляць БНР тым формам нацыянальнай дзяржаўнасці Беларусі, якія былі пазней, але зыходзім з таго, што менавіта гэтая рэспубліка стала першай спробай стварыць незалежную беларускую дзяржаву, — тлумачыць гісторык. — Як ні дзіўна, савецкая гістарыяграфія прызнавала гэты факт, хаця і імкнулася як мага меней звязваць з ім савецкую беларускую дзяржаўнасць.

Як падкрэсліваюць навукоўцы, палажэнні Другой і Трэцяй устаўных грамад Беларускай Народнай Рэспублікі амаль літаральна ўзнаўляліся і ў маніфесте часовага работніка-сялянскага ўрада ССРБ, і ў праекце канстытуцыі Літоўска-Беларускай ССР, і, у рэшце рэшт, у дэкларацыі аб незалежнасці БССР.

— І гэта выплумачальна, — працягвае спадар Трацяк. — БНР стваралі перадусім не “буржуазныя” палітыкі, не памешчыкі, хаця менавіта такі жупел выкарыстоўвалі для яе дыскрэдытацыі ў далейшым. БНР стваралі палітыкі сацыялістычнай арыентацыі, сярод якіх быў і першы марксіст-беларус Антон Луцкевіч. А Беларусь савецкую таксама стваралі левыя палітыкі — сацыялісты і камуністы.

Сяргей Трацяк.

Вядома, такое выданне не магло не выявіць зацікаўленасці і ў аматараў гісторыі, і ў прафесійных даследчыкаў. Манаграфія атрымала досыць шырокі розгалас. Абмеркаванне яе ідзе актыўна, крытычныя водгукі з’яўляюцца адзін за адным. І гэта зразумела. Як растлумачыў спадар Трацяк, грунтоўных манаграфій па тэме БНР створана зусім небагата. Таму і было вырашана да ста-

гадовага юбілею запоўніць гэтую лакуну:

— У нечым наш нарыс падсумоўвае пэўны этап у гістарыяграфіі праблемы, і разам з тым робіць задел на будучыню.

Бадай самым цікавым і даступным для шырокай аўдыторыі праектам, прысвечаным святочнай гадавіне, стаў выхад мабільнай аплікацыі BNR100. Модная інтэрактыўная форма папулярнасці гісторыі і культуры знайшла сваё ўвасабленне ў праграме, створанай лабараторыяй распазнавання і сінтэзу маўлення Аб’яднанага інстытута праблем

інфарматыкі НАН Беларусі. Гэта аўдыягід, з дапамогай якога кожны ахвотны можа прайсціся па мінскіх вуліцах і спыніцца на месцах, звязаных з гісторыяй паўстання БНР:

— У экскурсіі прадугледжаны наступныя пункты: месца Курлоўскага расстрэлу на Прывакзальнай плошчы, друкарня Грынבלата, Курпалаўскі тэатр, дзе адбыўся Першы Усебеларускі з’езд, будынак Рады БНР на Архірэіскім падворку, будынак урада БНР у доме мінскага губернатара на плошчы Свабоды, Дом Незалежнасці па вуліцы Валадарскага, 9, дзе 25 сакавіка 1918 года і была абвешчана незалежнасць краіны, — тлумачыць распрацоўшчыкі.

Новае прыкладанне ўжо атрымала добрыя водгукі сярод спецыялістаў. Як адзначыў навуковец Аляксей Братачкін, выхад дадзенай мабільнай аплікацыі выяўляе новы фармат папулярнасці беларускай гісторыі і культуры ў сучасным інфармацыйным грамадстве. Тым больш, праграма мае і англамоўную версію — што асабліва актуальна напярэдадні Еўрагульніў.

Аўтар гэтых радкоў і сам апрабаваў новы прадукт, выправіўшыся са сваім тэлефонам у руках у сапраўдную гістарычную вандрожку па Мінску часоў БНР. А пасля яе ў гэтае зменлівае веснавое надвор’е было прыемна засесці ва ўтульнай кавярні за кубачкам кавы ды пачытаць выкладзеную ў акадэмічнай манаграфіі гісторыю станаўлення беларускай дзяржаўнасці.

К

Напярэдадні ўгодкаў у Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь адкрылася выстава “1918: БНР — Ідэя. Край. Дзяржава. Крок да Незалежнасці”, а Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры запрасіў на вернісаж свайго праекта “Мы ёсць народам!”

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Аб значнасці той ці іншай падзеі можа сведчыць спіс прысутных на прэзентацыі. На адкрыцці выставы ў Нацыянальным гістарычным прысутнічалі дэпутаты Нацыянальнага сходу, кіраўнікі навуковых устаноў, людзі культуры. Ужо ў першыя дні работы экспазіцыя выклікала цікавасць гледачоў і розгалас у сродках масавай інфармацыі. Інакш кажучы, стала падзеяй.

Экспазіцыя прываблівае найперш каштоўнасцю прадстаўленых артэфактаў — у тым ліку і тых дакументаў, якія раней бачыла на свае вочы хіба купка спецыялістаў. Тут прадстаўлены прадметы з фондаў Нацыянальнага гіста-

Творы Алеся Цыркунова “Цётка” і “Вінцэнт Гадлеўскі”.

рычнага музея, Нацыянальнага архіва Беларусі, Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва, Нацыянальнага гістарычнага архіва, Цэнтральнага архіва КДБ Рэспублікі Беларусь, Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея, прыватных збораў і з іншых калекцый. Асабліва ўвагу прыцягваюць такія легендарныя артэфакты як III Устаўная

грамата, дакументы Народнага Сакратарыяту і Савета Народных Міністраў БНР, пячаткі і асабістыя рэчы людзей, чые жыццёпісы сталі здабыткам гісторыі. Гэтыя артэфакты, дакументы, фотаздымкі даюць магчымасць адчуць эмацыянальны фон лёсавызначальных для краіны падзей стагадовай даўніны. Пабудова экспазіцыі канцэптуальна падмацоўвае ідэю,

пагодле якой БНР з’яўляецца пяпярэдніцай Беларускай ССР — якая, у сваю чаргу, трансфармавалася ў незалежную Рэспубліку Беларусь.

У залах Музея літаратуры адлюстроўваецца хроніка падзей 1917 — 1919 гадоў, калі закладаліся асновы адраджэння беларускай дзяржаўнасці, а таксама пачатку 1990-х — таго перыяду, калі нацы-

Шлях да суверэннай Беларусі

янальны суверэннітэт стаў палітычнай рэчаіснасцю. Прадстаўленныя ў экспазіцыі дакументы і фотаматэрыялы дазваляюць прасачыць эвалюцыю грамадскай думкі ў лёсавызначальныя часіны.

Другая частка выставы прысвечаная героям і рупліўцам нацыянальнага будаўніцтва і складаецца з карцін Алеся Цыркунова. Нацыянальна-гістарычная тэматыка — стрыжань ягонай творчасці. Партрэты выкананыя ў характэрнай для жывапісца экспрэсіўнай манеры, якая ў пэўнай меры перадае драматызм эпохі.

Адкрыццё выставы прайшло ў фармаце літаратурна-мастацкай вечарыны. Перад грамадом пра свай творчы і грамадзянскі шлях да суверэннай Беларусі распавялі пісьменнікі Анатоль Вяцінскі і Генрых Далідовіч, старшыня Беларускага саюза мастакоў Рыгор Сітніца ды іншыя. Хай сабе і рознымі словамі, але ўсе яны гаварылі пра адно. Пра тое, што незалежнасць — гэта найперш стан душы, складнік менталітэту, а ўжо потым — спраўджаная рэчаіснасць.

К

У яе знешнім выглядзе, паставе, манеры трымацца ёсць нешта шляхетнае, высакароднае, нават арыстакратычнае. Без сумневу, і ўнутраная сутнасць гэтай выдатнай актрысы адпавядае таму першаму ўражанню. Вядучы майстар сцэны Коласаўскага тэатра Ларыса АНТОСЕВА нядаўна адзначыла свой юбілей. У яе актыве — цэлы шэраг запамінальных роляў. Напярэдадні Сусветнага дня тэатра мы гутарылі з актрысай пра тыя ўражвальныя пераўвасабленні.

— Пачнём з дзяцінства. Ці мелі вышы бацькі якое-небудзь дачыненне да тэатра і наогул да мастацтва?

— Ніякага. Праўда, бацька добра спяваў на клірасе ў царкве, а мама была першай п'явунняй на хутары. Так што ў сям'і заўсёды панавала творчая атмасфера. Ды і мясціны нас акружалі цудоўныя: хутар быў побач са знакамітай Белай вежай. Мае бабуля і дзядуля ўвогуле жылі ў лесе, а мы да іх прыязджалі гасцяваць на ўсё лета.

— А вы памятаеце свае адчуванні перад першымых выходам на сцэну?

— Першы выхад быў у Гродзенскім абласным драматычным тэатры, куды мяне накіравалі на працу пасля заканчэння Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. Я выконвала ролю Анюты са спектакля “Камуніст” паводле кінасцэнарыя Яўгена Габрыловіча. Натуральна, вельмі хвалывалася, перажывала. Калі рыхтуешся да першага выхаду, заўсёды важна мець тых людзей, якія цябе падтрымліваюць. Мне тут пашчасціла. З маладым на той час рэжысёрам Уладзімірам Караткевічам (не пісьменнікам!) было вельмі цікава працаваць, і наогул усё ў мяне складалася ўдала. Наступная роля — купалаўская Паўлінка.

— Але я пыгаўся пра самы першы выхад. Мабыць, ён адбыўся ў школе ці інстытуце?

— Не, у школе я была вельмі сарамлівай і ні ў якіх спектаклях не ўдзельнічала. Вось дома — так, я чытала вершыкі, спявала песні, разыгрывала сцэнкі перад бабуляй і мамай, а часам і перад лустэркам. Але на “шырокую” публіку не выходзіла.

— Значыць, першыя выступы былі ў інстытуце. Вы туды трапілі з першай спробы?

— Я спрабавала паступіць у Ленінградскі тэатральны інстытут. Але ў другім туры мне сказалі: “Дзяўчынка, вяртайся ў Беларусь. Там цябе возьмуць”. А ў Мінску, у тэатральна-мастацкім, экзамены ўжо скончыліся. Знакаміты педагог і рэжысёр Уладзімір Маланкін, які ў той год набіраў курс, заўвё мяне на кафедру, выслушаў мяне і вынес вырак: “Вы яшчэ маладзенькая, прыезджайце праз год”. Наступным летам мяне ўзяў на свой курс Аляксандр Іванавіч Бутакоў. Першай маёй роляй у дыпломным спектаклі была Васіліса з горкаўскай п’есы “На дне”.

— З якімі рэжысёрамі ў вас склаўся найбольш удалы творчы тандэм?

— Мне вельмі пашанцавала. Я сустрэла ў сваім творчым жыцці выключна таленавітых і разумных рэжысёраў. Па-першае, гэта Валеры Мазынскі, які даў мне ролю Веры ў “Радавых” Дударова. Хочацца прыгадаць Барыса Эрына. У яго пастаноўцы “Без віны вінаватыя” я сыграла Карынкін, а ў камедыі Ніла Саймана “Хачу здымацца ў кіно” ён мне даручыў ро-

лю Стэфі. Апрача іх, я магу назваць Валерыя Маслюка, Антона Грышкевіча і Ігара Баярынцава. Рэпетыцыі з кожным з іх былі надзвычай цікавымі.

Так, Валеры Васільевіч ніколі шмат не гаварыў, не ўбіваў нічога ў галаву, а казаў толькі ключавыя словы. І калі я разумела іх, гэта былі цудоўныя хвіліны. Калі ж не — ён губляўся, глядзеў на мяне сумнымі вачыма, і я чытала ў іх: “Няўжо мы гаворым на розных мовах?” І ў такіх хвіліны мне заўсёды рабілася сорамна.

Антон Грышкевіч, які са мной зрабіў два спектаклі — “Фрэкен Юлія” Стрынберга і “Жураўлінае пярэ” Кінасіты — чалавек, закаханы ў мастацтва, усебакова развіты, музычна адукаваны, тонка адчувае тэатр. Ігар Баярынцаў — гэта мой аднадумца, які заўсёды здольны мяне зразумець.

— У жыцці кожнага акцёра здараюцца перыяды пад’ёму і спаду. Вы, напэўна, не выключэнне?

— Я думаю, што ўсе ролі, якія я іграла, узбагачалі мяне як актрысу і чалавека, фарміравалі

Артыст павінен чуць...

У вобразе Цу з “Жураўлінага пярэ”.

як асобу, дадавалі ведаў і досведу. Былі перыяды, калі я менш іграла, і тады сама пачынала шукаць п’есы ці іншы літаратурны матэрыял, а потым ён увасабляўся ў спектаклях.

— Ці часта такое здаралася?

— Неаднаразова. Пачалося ўсё з “Размовы ў доме Штайн пра гера фон Гётэ, якога ў гэты час проста няма” Петэра Хакса. Гэтую п’есу я прыгледзела і прынесла тагачаснаму загадчыку літчасткі Уладзіміру Ганчарову. Ён вельмі высока ацаніў мой выбар і пажадаў поспехаў. Валеры Мазынскі пагадзіўся са мной над гэтым монаспектаклем працаваць. Напрыканцы жыцця

Ларыса Антосева ў спектаклі “Жанчына ў пясках”.

Валерыя Маслюка я прапанавала яму п’есу Энтані Свэрлінга “Шлюха з Гарлема”, якую ён пераклаў, сур’ёзна перапрацаваў і ўвасобіў у спектакль “Кахаю. Спадзяюся. Чакаю”, прысвяціўшы Тэатру.

Далей — “Жанчына ў пясках” Коба Абэ. Працавалі з рэжысёрам Ігарам Баярынцавым і з вельмі таленавітым акцёрам Валянцінам Салаўёвым, які іграў Нікі Дзюмпэя. Гэты твор пашырыў мой круггляд, разуменне свету. Я наладзіла стасункі з японскім консульствам, у прыватнасці, з яго супрацоўніцай спадарыняй Масака Тацумі. Яна мне ў многім дапамагла, хоць і сама не здагадалася аб гэтым. У мяне быў комплекс, што я такая высокая, а ўсе японкі ў большас-

ці маленькага росту. Але, калі стала назіраць за ёю ў побыце, гэтая няўпэўненасць і боязь пачалі знікаць.

Наступная работа, зноў ажыццёўленая Ігарам Баярынцавым, прысвячалася памяці Валерыя Васільевіча і была пастаўлена па яго п’есе “Фламенка”. Згадваючы сёння гэтую пастаноўку, бачу, што можна было б там зрабіць па-іншаму, але гэта ўсё ў мінулым. А цяпер я выходжу на сцэну ў ролі Шарлоты з драмы Інгмара Бергмана “Восеньская саната”. Гэта апошняя па часе мая прапанова.

— Якой самай галоўнай якасцю, на ваш погляд, павінен валодаць акцёр?

— Адкажу словамі Валерыя Маслюка. Яго апошнімі паэтычнымі радкамі: “Цярплівасць і разуменне тых, хто побач...”

— Якой вы сябе лічыце ў жыцці і на сцэнічнай пляцоўцы: памяркоўнай або імпульсіўнай? Або, можа, нават канфліктнай?

— Калі ты сустрэаешся з таленавітым рэжысёрам і ідзе сапраўдная праца, то на пляцоўцы бывае ўсялякае. Не тое што канфлікты, а розныя непаразуменні здараюцца. Гэта звычайна так адбываецца. Акцёру здаецца, што ён мае рацыю і настойвае на сваім, але рэжысёр бачыць спектакль у цэлым. Артыст павінен чуць, падпарадкоўвацца яму — як жа інакш?

— Як вы лічыце: акцёр — гэта пластылін у руках рэжысёра альбо паўнаўважаны ўдзельнік творчага працэсу?

— Я заўсёды хачу быць суаўтарам рэжысёра. Калі мяне мучыць нейкая думка, я яе выказваю, а ўжо яго справа: прымаць маю прапанову альбо не. Мне заўсёды ў гэтым плане імпанаву Валерыя Маслюк. Ён у творчасці быў сапраўдны дыктатар, але заўсёды выслухоўваў. Я магла штосьці прапанаваць, і, калі гэта было правільным, рэжысёр выкарыстоўваў у спектаклі.

— У вас было некалькі цікавых роляў у дзіцячым рэпертуары. Як вы ставіцеся да такой працы? Ці прыносіць яна вам задавальненне?

— Мне падабаецца працаваць для дзяцей. Гэта лепшы наш глядач. Мне даводзілася граць Цу з “Жураўлінага пярэ” японскага пісьменніка Дзюндзі Кінасіта. З вялікім задавальненнем працавала над матэрыялам, над пластыкай, манерай паводзін маёй гераіні. Удавалася знаходзіць кантакт з дзіцячай аўдыторыяй. Вы ж ведаеце, што звычайна гэта глядач вельмі шумны, неспакойны. Але, калі я з’яўлялася, адразу ўсе замаўкалі. Другая казка — “Шышок” сучаснага расійскага пісьменніка Аляксандра Аляксандрава. Упершыню ў сваім жыцці іграла там бабулю.

— Традыцыйнае пытанне. Ці ёсць у вас самая ўлюбёная роля?

— Не магу назваць нейкую адну. Бывае нават, што роля і не вельмі ўдалася, але ты яе любіш. З найбольш упадабаных магу згадаць Жанчыну з ужо прыганданага спектакля паводле Коба Абэ і Мэры з “Кахаю. Спадзяюся. Чакаю”. Гэтыя спектаклі прынеслі мне хвіліны шчасця. На сёння мая ўлюбёная роля — Шарлота з “Восеньскай санаты” Бергмана. Магчыма, таму, што яна дасталася мне нялёгка, была народжана праз пакуты. Спектакль ідзе на малой сцэне, і ты адчуваеш дыханне глядача, яго энергетыку. Тэма мацярынства вельмі важная для мяне як у мастацтве, так і ў жыцці. Я заўсёды задавалася пытаннем, якое хвалюе і маю гераіню: а ці ўсё я зрабіла для свайго дзіцяці?

— Ці бывае такое, што да вас на вуліцы падыходзяць глядачы, кажуць кампліменты?

— Бывае. Віцебск — маленькі, але вельмі культурны і тэатральны горад. Глядачы нас усіх ведаюць. Мы не разбэшчаны так, як маскоўскія зоркі, якія называюць чорныя акулеры, плашчы, парыкі, каб іх не пазналі. Калі да нас працяюць увагу, нам прыемна.

Юрый ІВАНОЎСКИ

У Нацыянальным мастацкім музеі праходзіла выстава памяці мастака Анатоля Александровіча “Паміж словам і вобразам”. Ён нарадзіўся ў 1953 годзе. Вучыўся ў мінскай тэатральна-мастацкай. Надзвычай плённа працаваў у кніжнай і станковай графіцы, аздабляў перьядчыны друку. Пайшоў з жыцця летась.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Відаць, пра кожнага творцу можна сказаць, што сваю найлепшую карціну (кнігу, песню...) ён напісаў не паспеў. Бо няма мякка даскана-ласці. Але і тое, што зрабіў Анатоль Александровіч, гарантуе яму годнае месца ў нацыянальным мастацтве. Сярод мастакоў ягонага пакалення таленавітых шмат, але, аддаючы ім належнае, я вылучаю Александравіча як асобу, чья творчасць заўжды была па-за кантэкстам пlynняў, кірункаў і школ. Нікому з мэтраў беларускай графікі ён не даводзіцца паслядоўнікам. У мастакоўскіх суполках, што ладзіць групавыя выставы дзеля свядарэння тых ці іншых ідэй і канцэпцый, таксама не быў уважаным. У творчасці Анатоля Александровіча быў, наколькі гэта ўвогуле магчыма, самадастатковаю асобай, прынцыповым індывідуалістам. Ішоў сваім шляхам, не азіраючыся па бака.

А паколькі найлепшым чынам свой час усавабляюць творцы, абмякваю як да хуткаплыннай моды, так і да ўстойлівых стэрэатыпаў, мастацтва Александровіча запатрабаванае не толькі сёння, але, відавочна, і ў аддаленай перспектыве. На маю думку, нават ягоныя аркушы, зробленыя на мяжы 1970-х — 1980-х, калі малады мастак ішчэ толькі шукаў уласныя стыль і канцэпцыйны лад, больш адпавядаюць эстэтычным заплятам сённяшняй аўдыторыі, чым гледачоў тае пары. Для тагачаснай

Тое, што не зрэзаць мастыхінам...

Уладзімір Слабодчыкаў чалавек сціплы. Каб хто яму сказаў, што паводле творчага статусу ён класік, што менавіта ён украініў у беларускую глебу, адаптаваў да нашых рэалій найноўшыя сусветны досвед у галіне пластыкі, скульптар хіба безуважна паціснуў бы плячымі і перавёў размову на іншую тэму. А між тым, гэта праўда. Слабодчыкаў узбагаціў беларускую пластыку новым разуменнем формы, пераканаўча давеў, што скульптуры неабавязкова быць фігуратыўнай. І яшчэ засведчыў на ўласным прыкладзе: творцу для самасцвярджэння няма патрэбы кідацца ў краінасіці. Можна гарманічна спалучаць звыклую глядацкай аўдыторыі выяўленчую мову з новым лексіконам на аснове сусветнай *lingua franca*.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Уладзімір Слабодчыкаў — аўтар шэрагу станковых і манументальных твораў, якія сталі для нашага мастацтва знакавымі. Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, Ганаровы сябра Расійскай акадэміі мастацтваў і сябра Каралеўскага таварыства брытанскіх скульптараў. Вось ужо амаль дваццаць гадоў — з 1989-га! — узначальвае кафедру скульптуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Выстава Уладзіміра ў Нацыянальным мастацкім музеі мае назву “Сублімацкія формы”. Мудрагеліста, і на Слабодчыкава, якім я яго ведаю, не надта падобна. І ў жыцці, і ў творчасці ён усё ж такі схільны да канкрэтныкі. Але, магчыма, назва — такая ж праява эксперыментатарства, як і шэраг твораў экспазіцыі.

Экспазіцыя ў скульптуры — гэта зусім не тое самае, што ў жыццёвых імях лепшыя творы за ўсё творчае жыццё — а распачавіцеся ці малюнок. Тут памылку мастыхінам не зрэжаць, гукмай не сатраш. Тут лобы экспромт мусіць быць добра падрыхтаваным і канструктыўна вывераным. Майстарства Слабодчыкава, сярод іншага, выяўлена і ў тым, што шэраг ягоных работ на першы погляд падаюцца хісткімі, няўстойлівымі, але насамроч яны ў стане дынамічнай раўнавагі. Адносна невялікія паводле памеру станковыя творы за кошт лакайначнай пластыкі і вяртаннага сілуэту выглядаюць эскізава і скульптур манументальнымі.

Выстава рэтраспектыўная. Прыхільнікі таленту скульптара,

3 ілюстрацыі да твораў Янкі Купалы.

Стылістыка сталага аркуша

грамалы, выхаванай на стэрэатыпах савецкай ідэалогіі, ахвочых зазірнуць у глыб стагоддзяў, у гістарычную даўніну было няшмат. Ды і справай гэта лічылася рызыкаўнай... Можна згадаць, з якой насяпорожанасцю прымаляліся ў ўладаю, і грамадою выдатныя творы Уладзіміра Караткевіча, у якіх праз беларускую шляхетнасць свядаржалася нацыянальная годнасць.

У згаданы час, лічы, вышэйшай праявай беларускасці быў так званы этнаграфізм, які вырас на глебе суровага стылю і ператварыўся ў самастойную з’яву. Адзначу, што этнаграфізм — з’ява хоць і становачая, але сутнасна кансерватыўная, бо належныя да яго творцы выходзілі з дыпломнай рабоце — ілюстрацыя да паэмы Міхася Чарота “Босыя на вогнішчы” (дарчыні, яны не пабегнуць з вогнішчы і Анатоля на выставе). Здавалася б, сам лад паэмы правакаваў паэта скарыстоўваць этнаграфічныя матывы. Аднак, у графічнай версіі Анатоля

побыце і этнаграфіі, але ў вытанчаным мастацтве памежжа XIX і XX стагоддзяў (малэрн, сецесія, югенрычнучо даўніну было няшмат. Ды і справай гэта лічылася рызыкаўнай... Можна згадаць, з якой насяпорожанасцю прымаляліся ў ўладаю, і грамадою выдатныя творы Уладзіміра Караткевіча, у якіх праз беларускую шляхетнасць свядаржалася нацыянальная годнасць.

Ад тых, хто памятае Анатоля студэнтам, я чуў, што ўжо ў ягоных вучэбных работах было нешта манументальна-містычнае, штосіці падобнае да стылістыкі Ренэсансу. Потым гэтая якасці выразна выявіліся ў дыпломнай рабоце — ілюстрацыя да паэмы Міхася Чарота “Босыя на вогнішчы” (дарчыні, яны не пабегнуць з вогнішчы і Анатоля на выставе). Здавалася б, сам лад паэмы правакаваў паэта скарыстоўваць этнаграфічныя матывы. Аднак, у графічнай версіі Анатоля

Александровіча дзея ў беларускай вёсцы паэзаўлена часовай і геаграфічнай акрэсленасці і ўспрымаецца біблейскай прыравеннасцю.

Такі ж палдох і візуальную інтэрпрэтацыю тэкстаў бачым мы ў аздабе кніг, а таксама ў станковых кампазіцыйных паводле літаратурных твораў Янкі Купалы, Якуба Коласа, Паўлюка Труса. Калі ж мастак звяртаўся да аўтараў, блізкіх нам па часе, побытаваў і гістарычная канкрэтыка ўсё ж прысутнічала, але ў эстэтычна выверанай прапорцыі.

У 1970 — 1980-я графікі, бадай, усяго Савецкага Саюза захапляліся творчасцю Стасіса Красаўскага, ягонай белай лініяй на чорным тле. Былі прыхільнікі стылю літоўскага мастака і ў Беларусі. Мяркую, не пабегнуць з вогнішчы і Анатоля на выставе). Здавалася б, сам лад паэмы правакаваў паэта скарыстоўваць этнаграфічныя матывы. Аднак, у графічнай версіі Анатоля

і ствараў ілюзію прасторы. Гэта, адзначу, у адрозненне ад літоўскага майстра, для якога ў сталяй творчасці і форма, і прастора былі ўмоўнымі. Праўда, і зыходзілі майстры з розных канцэпцый, бо розныя задачы вырасалі. Александровіч арыентаваўся на рэальныя формы рэальнага свету, Красаўскас жа стаў на грунце адцягнутага сімвалізму і абстрактнай метафары.

Стылістыка сталага Александровіча, на маю думку, дасягае найвышэйшай выразнасці ў серыі станковых аркушаў, прысвечаных Мінску. Сярод іх я вылучыў два: той, што апавядае пра першы дзень Вялікай Айчыннай вайны, і на якім сабраныя вобразы гісторыі Нямігі — ад бітвы, згаданай у “Слове аб палку Ігаравым”, да нашых дзён.

Асобная старонка ў творчасці Анатоля Александровіча — аздаба перьядчынных выданняў. Часопісны разварот ці паласу ён рабіў нібы карціну маляваў. Нават калі стылістыка і вобразнасць не зусім адпавядалі тэксту, можна было спадзявацца, што тэкст працягваець, пабачыўшы арыгнальную ілюстрацыю. Спрабуюць “стоп-эфект”. І тут, як і ў згаданых станковых аркушах, вабілі вока эстэцкага вытанчанасць і часта — рамантызм.

Увогуле ж для сталяй творчасці Александровіча характэрны канструктыўны падыход да пабудовы аркуша і непрыхваванае эстэцтва. Часам гэта не толькі звыклая станковая графіка, а хутчэй графічны дызайн. Але чым далей, тым болей у ягоных работах прабіваецца цэпльна і паучыбасць. Асабліва, калі ён малое блізкіх яму людзей ці ілюструе дзіцячыя кнігі.

Тыя, хто блізка ведаў спадара Анатоля, кажуць, што ў апошнія гады жыцця мастак, глыбока асэнсавыўшы зробленае ім дагэтуль, быў на творчым раздарожжы, імкнўся выпрацаваць новы почырк, меў вялікія планы, якія, на жаль, не даявіліся здзейсніць.

K

у гэты час звяртаецца да біблейскай прыравеннасці, трагеды звыклага жыцця з яго прэснымі паучышчамі” і выпраўляецца за “мройя пра каханне”. Але ж ці знаходзіць тое, што шукаў? Або, мусіць, не там шукаў, дзе трэба было?

Хтосьці можа інтэрпрэтаваць убачанае як дыдактычную навуку. Няма чаго, маўляў, ездзіць ва ўсялякіх там Швейцарыі з іх горным паветрам (а гэтая краіна згадваецца ў п’есе і спектаклі). І не варта

На афішцы гэтай выставы — тры вялізныя “Я” побач з імёнамі сусветна-вядомых мастакоў. Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў ці не ўпершыню адчыніў свае дзверы для ўсіх ахвотных — выстаўіцца, а не толькі паглядзець. Прымалі ўсё. Бадай адзіная ўмова — каб работы змяшчаліся ў тыя самыя дзверы.

Іна НАРКЕВІЧ

Без сумневу, час для яе даўно прыспеў. А на фоне папулярных у народзе тэлевізійных шоу яна нават і затрымалася: прайшло ўжо дзесяцігоддзе з таго моманту, які першая хатняя гаспадыня скарыла ўвесь свет сваім гола-

K

Страчаны рай паводле Ёнэска

У сераду ў Магілёўскім абласным драматычным тэатры адкрыўся XIII Міжнародны форум “M@rt.kontakt”. Яшчэ за пару гадзін да афіцыйных прамоў у перафестывальнай праграме быў паказаны “Ліпень” — свежая пастаноўка п’есы Івана Вырыпаева, ажыццёўленая галоўным рэжысёрам тэатра Саўлюсам Варнасам. Другая яго прэм’ера — “Прага і голад” паводле Эжэна Ёнэска — прайшла менш чым за тыдзень да фэсту, 15 і 16 сакавіка. Зайздросная прага да мастацтва!

Надзэя БУНЦЭВІЧ

З гэтага твора румынска-французскага класіка авангарду магчыма зрабіць што заўдана: тэатр абсурду, палітычную сатыру, нават фарс, які выкрывае таталітарызм. Але рэжысёр невыпадкова лічыць “Прагу і голад” найлепшай п’есай XX стагоддзя: “Яе можна ставіць бясконца. І шпору па-рознаму, знаходзячы ўсё новае і новае сэнсы і алчненні”.

Значна скараціўшы тэкст і зрабіўшы ўласную сцэнічную рэдакцыю п’есы, Саўлюс Варнас дадае назвы не толькі жанравую, колькі семантычную расшыфроўку (дакладней, “зашыфроўку”) — “чуд вясны”. І паказвае нам пранікнёную прыгучу, азораную неверагоднай прыгажосцю, святлом, каханнем, міфалогіяй: пра пошукі ўласнага “я”, самавызначэнне асобы. Атрымліваецца амаль біблейская гісторыя пра страчаны рай. Як тлумачыцца ў праграмыцы, герой “збягае ад невыноснай паўсядзённасці, трагеды звыклага жыцця з яго прэснымі паучышчамі” і выпраўляецца за “мройя пра каханне”. Але ж ці знаходзіць тое, што шукаў? Або, мусіць, не там шукаў, дзе трэба было?

Хтосьці можа інтэрпрэтаваць убачанае як дыдактычную навуку. Няма чаго, маўляў, ездзіць ва ўсялякіх там Швейцарыі з іх горным паветрам (а гэтая краіна згадваецца ў п’есе і спектаклі). І не варта

На афішцы гэтай выставы — тры вялізныя “Я” побач з імёнамі сусветна-вядомых мастакоў. Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў ці не ўпершыню адчыніў свае дзверы для ўсіх ахвотных — выстаўіцца, а не толькі паглядзець. Прымалі ўсё. Бадай адзіная ўмова — каб работы змяшчаліся ў тыя самыя дзверы.

Сам сабе Манэ

сам. Відавочна, што маляваць людзі любяць не меней, чым спяваць. І як толькі ліня з’явілася ў нашым мінскім паветры, яна хутка знайшла для сябе патрэбную форму.

Мастацтвазнаўца і куратар Вольга Кліп, якая ладзіць праект “Я Манэ Я Шышкін Я Малевіч” ужо ў другі раз (пацаўся ён у прыватнай галерэі “Дом карцін”), не ставіць на мэце паказанне работ менавіта прафесійных мастакоў, хоць і не адмаўляе ім у такой магчымасці. Яна проста запрасіла да ўдзелу ўсіх ахвочых — хто мае што паказаць і адчувае такую патрэбу.

З тых паўтары тысячы твораў, які аб’ядноўвае Беларускі саюз мастакоў, больш-менш рэ-

“Прага і голад” у драмтэатры Магілёва — “чуд вясны”.

сыходзіць ад жонкі (Мары-Мадлен — Аляксандра Афанасьева), якая ахінае мужа клопатам, літаральна ногі яму мые. Але пасыл спектакля, падаецца, усё ж больш філасофскі: шукаючы шчасця, рабіце гэта найперш у сабе. Бо бясконца. І шпору па-рознаму, знаходзячы ўсё новае і новае сэнсы і алчненні”.

Значна скараціўшы тэкст і зрабіўшы ўласную сцэнічную рэдакцыю п’есы, Саўлюс Варнас дадае назвы не толькі жанравую, колькі семантычную расшыфроўку (дакладней, “зашыфроўку”) — “чуд вясны”. І паказвае нам пранікнёную прыгучу, азораную неверагоднай прыгажосцю, святлом, каханнем, міфалогіяй: пра пошукі ўласнага “я”, самавызначэнне асобы. Атрымліваецца амаль біблейская гісторыя пра страчаны рай. Як тлумачыцца ў праграмыцы, герой “збягае ад невыноснай паўсядзённасці, трагеды звыклага жыцця з яго прэснымі паучышчамі” і выпраўляецца за “мройя пра каханне”. Але ж ці знаходзіць тое, што шукаў? Або, мусіць, не там шукаў, дзе трэба было?

Хтосьці можа інтэрпрэтаваць убачанае як дыдактычную навуку. Няма чаго, маўляў, ездзіць ва ўсялякіх там Швейцарыі з іх горным паветрам (а гэтая краіна згадваецца ў п’есе і спектаклі). І не варта

дзіцца на месцы і хочацца лётаць. Невыпадкова перад яго адытохам жонка надзявае яму лёгны шлем з акулярамі. А ў запаволеным тэмпе тыя гукі металічных клявішаў могуць ператварыцца ў стрэльы.

Зварот да самай размаітай тэатральнай палітры ахоплівае сусветнае мастацтва розных відаў і эпох. Інтэртэкстуальнасць спектакля ажно “зашкальвае”: у ім можна знайсці адсылкі да “Маленькага прынца”, постаці Экзюперы, Дон Кіхота, Сан-ча Паанса, “Прыгчы пра сляпых” Пітэра Брэйгеля Старэйшага, стужкі “Той самы Мюнхгаўзен” Марка Захаравы, сярэжытнагрэчаскага тэатра з ўдзелам хору, які становіцца каментатарам падзеі.

Саўлюс Варнас упершыню супрацоўнічаў са сталічным рэжысёрам пластычнага тэатра Вячаславам Іназемцавым — кіраўніком знакамітага “ІнЖэста”. І гэта дало плён: творчы почырк абодвух пастаноўшчыкаў адразу відавочны, але грае новымі гнянмі, бо тандэма ўзбагаціў індывідуальнасць кожнага з іх. Спектакль літаральна “дышае” пластыкай, заворавае расцягнутым на

Аляксандра Афанасьева.

разнастайнасці, нават какафоніі, якая, па словах куратара, у выніку ператвараецца ў цэласнасць самога праекта. Часам яна дэманструе няўмеласць, а часта — стараннасць ды імкненне да самавыяўлення і пошукі нечага значнага праз мастацтва. І ў гэтым яе галоўная вартасць.

З іншага боку, на прыкладзе мінулага года можна прагавіць камерыйныя поспехы выставы. Летась за месяц было прадлажана каля 30-ці работ. Попытам карысталіся зусім не ўзоры сучаснага мастацтва, але добрыя салонныя жывапіс — як прафесійных аўтараў, так і самагэту. Не дзіва, што менавіта гледачы абіраць найлепшую з прадстаўленых на выставе 323 карцін. А ўпадабаны мастак атрымае права зрабіць персаналю.

Ужо сёння можна свядардаць што праект, безумоўна,

у бязмоўны дыялог з персанажамі або “дагаворваюць” за іх (і пра іх) усё, не выказанае словамі.

Мінімалістычная сцэнаграфія (мастак Міхал Лашыцкі) не загрушчвае прастору. У сцэнічных строях, нягледзячы на іх полістылістыку, пануе строгая стыльнасць з перавагай чорна-белых, шэра-карычневых тонаў, якія сям-там, бы выбух, пераразае чырваню то шкарпэтак, то галыштучка, а то і ахоплены полымем (у тым ліку, сексуальнай жарсці) Штэкі Адэлаіды (Вераніка Баранавы). Шматслоінасць празрыстых завесаў, багатыя светлавыя эфекты, дзве лесвіцы “ў нябёсы” — усё працуе на згаданую “касмічнасць” апаведу. Дый сам Жан (Іван Трус) часам успрымаецца “іншапланецянінам”, чаму спрыяе яго праца з мікрафонам, пераходы ад шпэту да скандзіравання, выразная пластыка, часта далёкая ад побыту. А з’явае зямлю і неба, залу і сцэнічную прастору, антракт і дзею (якая абодва разы пацяпенне. Рукі-ногі-целы артыстаў часам становіцца самастойнымі дзейнымі асобамі — уступаюць

Ну а сам спектакль, прэзентаваны напярэдадні магілёўскага форуму, стаў для гледачоў прадвідком не толькі ў фестывальныя струменны, але і ў свет сапраўднага тэатральнага мастацтва — сучаснага, крэатыўнага, нечакаванага. І такога жыццёвага! Не ў сэнсе прамога “фатаграфавання” жыцця, а ў сэнсе стварэння новага “паралельнага” сусвету, які адлюстроўвае надалёкія праблемы гэтага. І вучыць прыгажосці ды роздуму, спалучэння жукі і зольнае вырачываць чалавецтва, пачаўшы з унутранага свету кожнага асобнага яго прадстаўніка.

K

Яўген РАГІН

Намеснік дырэктара **Ашмянскай** дзіцячай школы мастацтваў Таццяна Печкур распавядае: “3 16 па 21 сакавіка ў Мінску праходзіў IV Міжнародны фестываль-конкурс “Новыя вяршыні-2018”. На абноўленай сцэне Палаца культуры чыгуначнікаў і на сцэне Мінскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя Міхаіла Глінкі сустрэліся прадстаўнікі Польшчы, Украіны, Казахстана, Літвы, Латвіі, Туркменістана (больш за пяць тысяч канкурсантаў). Нашу школу сёлета прадставіла 11 вучняў, і кожны з іх някеска выступіў. Лаўрэатамі сталі: I ступені — Аляксей Кузьміч (настаўнік Марыя Лопух), III ступені — Валерыя Жукоўская (настаўнік Аляксандр Жукоўскі) і Ягор Кетрыс (настаўнік Марыя Лопух). Дыпломы I ступені атрымалі Яўген Каравай (настаўнік Наталля Міцэвіч), Вялета Мікліс (настаўнік Віктар Чаплінскі) і Ульяна Супрано-

Пачнём з асобы. З яе ў культуры заўжды ўсё пачынаецца. У Зеленаборскім сельскім доме культуры (Смалявіцкі раён) адбыўся музычны фурштэт у гонар 50-годдзя мясцовага музычнага кіраўніка Валерыя Гусева, які адначасова адзначыў і 30-годдзе творчай дзейнасці. Пра ўсе гэтыя прыемныя нагоды піша Валянціна Шахбазава — пастаянная наведвальніца згаданага дома культуры.

Хто ж такі Валерыя Гусев? Ён не толькі спявае, але і сам піша песні. Захапляецца рыбалкай, водным турызмам, вандроўкамі. За наладжанне культурных стасункаў паміж Беларуссю і Францыяй абвешчаны ганаровым грамадзянінам горада Кулонь. А жонка мастацкага кіраўніка Таццяна працуе бібліятэкарам. Так што разам вялікую справу робяць.

Канцэрт для кіраўніка з калектывам

Саракі па-клімавіцку.

Святлана Рубальнік са Светлагорска разам з дочкамі ўдзельнічае ў бібліятэчным праекце.

віч (настаўнік Вольга Чаплінская), II ступені — Вадзім Васілеўскі (настаўнік Галіна Крыніцкая)”.
Яшчэ адна інфармацыя ад Таццяны Печкур. Днямі ў Мінску прайшоў I адкрыты рэспубліканскі конкурс “Ветразі мары”. **Ашмянская** дзіцячая школа мастацтваў выступіла ўдала. Усе атрымалі ўзнагароды, а дзят настаўнікаў Ганны Мацкевіч і Віталія Юрэвіча ўшанаваны дыпламам лаўрэата I ступені.

Пра новае брэнд-праект “Кніжныя перліны” напісала загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Светлагорскай** цэнтральнай раённай бібліятэкі Валянціна Расошанка. Чытачы павінны былі з тканіны, нітак, паперы, іншых матэрыялаў зрабіць героя беларускай казкі альбо любой кнігі сучаснага беларускага аўтара. Спачатку адгукнуліся бабулі, потым падцягнуліся і матулі з дзецьмі. Вынікам праекта стаў “Куточак беларускай дзіцячай кнігі”, дзе “жывуць” ужо сорак персанажыў. Юныя чытачы — у захапленні. Цяпер гэтыя цацкі выкарыстоўваюцца падчас самых розных мерапрыемстваў. Напрыклад, у ва-

ланцёрскім праекце “Казачкі. бай!” Ад сябе не магу не дадаць, што заўжды крэатыўных бібліятэкараў Светлагоршчыны я стаўлю на адзін ўзровень з даведчанымі спецыялістамі кніжнай справы з Барысаўскага і Асіповіцкага раёнаў. Вось толькі шкада, што для “К” мала пішуць.

Бібліятэкар **Ваўкавыскай** гарадской дзіцячай бібліятэкі Таццяна Халецкая паведамляе пра ўрок памяці “Гэты попл не ведае спакою”. Гаворка супрацоўнікаў установы з васьмікласнікамі СШ № 4 ішла пра трагедыю Хатыні.

У **Ганцавіцкім** раённым доме рамёстваў працуе выстава “Чароўны свет лялькі”. У экспазіцыі — больш за 150 аўтарскіх работ з калектыву майстроў раёна. Матэрыял для лялек быў выкарыстаны самы разнастайны. Малодшыя навуковы супрацоўнік РДР Наталля Білімава дадае, што інтарэс да мерапрыемства не зніжае яшчэ і таму, што Лілія Казак з **Хатынічаў** вучыць усіх ахвотных рабіць ахоўнікам — Дамавёнка.

Андрэй Струнчанка паведаміў пра тое, што на **Віцебшчыне** пачаўся абласны

этап XIV Рэспубліканскага фестывалю народнай творчасці ветэранскіх калектываў. На сцэне **Мёрскага** РДК выступілі 16 калектываў і 10 выканаўцаў. Занальныя туры абдудуцца ў **Віцебску** і **Гарадку**.

Аналагічнае ветэранскае мерапрыемства, як распавядае загадчык аддзела народнай творчасці **Іўеўскага** цэнтра культуры і волнага часу Лілія Кішкель, прайшло і ў Іўі.

Брагінскі раённы дом культуры прыняў раённы семінар культработнікаў з удзелам вядучых метадыстаў аддзела народнай традыцыйнай культуры **Гомельскага** абласнога цэнтра народнай творчасці. Гаворка ішла аб стане і тэндэнцыях развіцця аматарскіх і аўтэнтчных фальклорных калектываў вобласці, аб іх удзеле ў фестывальна-відовішчых акцыях, навуковых і афіцыйных мерапрыемствах. Пра гэта паведамілі супрацоўнікі ГАЦНТ Людміла Мельнікава і Ірына Глушэц.

У рамках мерапрыемстваў, прысвечаных Году

малой радзімы, у Палацы культуры **Ліды** народнае аматарскае аб’яднанне “МузАльянс” выступіла з літаратурна-музычнай кампазіцыяй “3 Радзімай і песняй у сэрцы”.

Намеснік дырэктара цэнтралізаванай клубнай сістэмы **Касцюковіцкага** раёна Наталля Дробышава распавядае: “*У нашым РЦК адбыўся канцэрт прафесійных артыстаў і таленавітай моладзі раёна. Гэта адно з мерапрыемстваў XXXI Міжнароднай сацыяльна-творчай праграмы “У будучыню — з надзеяй”.*

Дырэктар цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы **Браслаўскага** раёна Вольга Ляснеўская піша пра выставу “Браслаўскі раён: багатая гісторыя, годная сучаснасць”, якую арганізавалі работнікі аддзела маркетынгу цэнтральнай бібліятэкі. А пабачыць яе можна ў фае РЦК.

У цэнтралізаванай клубнай сістэме **Маладзечна** так пахла, што ўсхваляваўся ці не ўвесь горад. Асабліва пасля таго, што даведаўся, што тут ладзіцца раённы

кулінарны конкурс “Бабуліны прысмакі-2018”. У ім удзельнічалі пярвічныя ветэранскія арганізацыі. Сярод 13 жанчын журы аддала перавагу ў кандытарскім мастацтве Але Карнацкай, Ларысе Сысун (пірагі), Любові Сірыська (салаты і закускі), Ганне Грышкевіч (смачная сімволіка), Кацярыне Малец (бабулін рэцэпт), Тамары Троцкай (нацыянальнае страва).

Лідская раённая бібліятэка імя Янкі Купалы прэзентавала выставачны праект “Праваслаўная кніга — шлях да духоўнасці”. У экспазіцыі — старадрукі з царкоўна-археалагічнага фонду Мінскай духоўнай семінары. Пра гэта напісала загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Лідскай** раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы Дар’я Марцінкевіч.

А бібліятэкары **Ашмянскай** райбібліятэкі для папулярызавання Бібліі аб’ядналі намаганні з духоўна-асветніцкім цэнтрам пры Спаса-Васкрасенскай царкве.

Два дзясяткі мерапрыемстваў прысвядзілі Дню праваслаўнай кнігі работнікі бібліятэкі **Карэліцкага** раёна. Адно з іх, паведамляе метадыст Карэліцкай раённай бібліятэкі Наталля Казарэз, — гадзіна праваслаўнай паэзіі.

А **дзятлаўскія** бібліятэкары сваё свята праваслаўнай кнігі назвалі “Жывое слова мудрасці духоўнай”. На выставе “Духоўнасць — асяродак жыцця” чытачы маглі пазнаёміцца са старадаўнімі богаслужбовымі выданнямі і з сучаснай праваслаўнай літаратурай.

І зноў інфармацыя з **Ліды**. Вядучы метадыст мясцовага РЦК Вольга Троцкая піша, што ў аграгарадку **Дворышча** адбыўся конкурс “Міс Дворышча”.

Беларускі дзяржаўны акадэмічны заслужаны харэаграфічны ансамбль “Харошкі” выступіць 27 сакавіка на сцэне цэнтралізаванай клубнай сістэмы **Маладзечанскага** раёна.

На **Віцебшчыне** адбыўся чарговы абласны конкурс маладых выканаўцаў патрыятычнай песні “Песні юнацтва нашых бацькоў”. Сёлета конкурс прысвечаны 80-годдзю заснавання Віцебскай вобласці. Вядучы метадыст Віцебскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці Ала Лялькіна паведамляе, што ў мерапрыемстве бяруць удзел спевакі ад 16 да 31 года.

Дырэктар **Клімавіцкага** раённага музея Дар’я Эверс распавядае пра носьбітаў традыцый і пра **Старадзедзенскі** фальклорны ўзорны калектыв “Астраначка”, які доўжыць традыцыі аднавяскоўцаў. Разам з яго кіраўніком Алай Скоцкай дзеці адродзілі абрад Гуканья вясны і Саракі.

3 ІНТЭЛІГЕНТАЙ СЯМ’І

Капыль не так даўно ладна пастарэў — аж на 268 гадоў. Пазалетася Капыльскі раённы Савет дэпутатаў прыняў рашэнне, згодна з якім годам заснавання горада лічыцца 1006 год — калі ён быў упершыню згаданы ў крыніцах: у статутнай грамаце Тураўскай епархіі. Зрэшты, асобныя гісторыкі сцвярджаюць, што Капыль з’явіўся значна раней. Можна, і міф, хто ведае?

Затое несумненна іншае. Тата сённяшняга героя рубрыкі быў эканамістам (на жаль, яго ўжо няма ў жывых), мама — медыцынскі работнік. Гэта значыць, рос іх сын, як прынята казаць, у сям’і інтэлігентаў. У доме была велізарная бібліятэка, якая пастаянна папаўнялася: бацька будучай “зоркі” айчынага ТБ прывозіў навінкі з кожнай сваёй камандзіроўкі.

— Едзе ў Рыгу, прывозіць кнігу! — смяецца Аляксандр. — А як мы чакалі падпісання выдання! Адна з першых аповесцяў, якую атрымалі, была “Загад N 1” Мікалая Чаргінца.

Тата і добра маляваў, а ў тая гады, калі Саша хадзіў у садок і пачатковыя класы, дружная сям’я часам агульнымі намаганнямі майстравала вырабы з фанеры, кары, паперы. Адзін з прадзедаў тэлежурналіста збіраў паштоўкі, калекцыянавала іх і бабуля па лініі бацькі Аляксандра. Прабабуля па татавай жа лініі выдатна ткала, некаторыя яе даматкаваныя поспілікі перайшлі да праўнука і захоўваюцца ў ягонай мінскай кватэры.

— Велізарнае чорнае поле — колер, не надта характэрны для іншых рэгіёнаў Беларусі — з ромбамі і квадратамі, — апісвае ён той твор. — Ну проста Малевіч!

Вось такая атмасфера ў сям’і і наклапа пэўны адбітак на сталенне хлопца, аказала, як потым высветлілася, і ўплыў на яго лёс. Паўплываў і сам горад, і Капыльшчына наогул, якая дала жыццё такім літаратарам, як Кузьма Чорны, Алесь Адамовіч, Адам Русак, Анатоль Астрэйка, Сцяпан Александровіч...

— І як можна было не прасякнута культурай, калі ў школу я ішоў, праходзячы міма дома, у якім жыў Дзмітрый Жылуновіч — Цішка Гартны? — заўважае Мацяс. — А ў школе я быў старшынёй навучальнага камітэта. Само сабой, ні адно культурнае мерапрыемства не абходзілася без якога-небудзь майго ўдзелу.

Пранікаючыся культурай, пранікаўся ён і гісторыяй, якую выклала яму ў школе Ларыса Мікалаеўна Мікалаева. Ды так выклала, што пасля дзвятага класа яе выхаванец паспяхова здаў экзамены ў ліцэй БДУ, а скончыўшы яго, паступіў у сам Белдзяржуніверсітэт на гістарычны факультэт.

12 верасня 2001 года першакурсніка выклікаў да сябе

Здымачная група тэлеканала АНТ на чале са спецыяльным карэспандэнтам Аляксандрам МАЦЯСАМ ехала ў Капыль здымаць сюжэт для рубрыкі “Малая радзіма” праграмы “Контур”. Ехала, як сказаў бы злосны крытыкан, укараняць міф пра тое, што менавіта гэты горад, а не Кіеў, з’яўляецца месцам з’яўлення на свет Казіміра Малевіча. Ехала акурат у той дзень, калі, паводле некаторых крыніц, споўнілася 140 гадоў з дня нараджэння мастака. (Калі верыць крыніцам кананічным, юбілей гэты варта адзначаць у наступным годзе). Зрэшты, міфы міфамі. Абсалютная ж праўда заключаецца ў тым, што Капыль з’яўляецца радзімай калі не вялікага авангардыста, дык аўтара рэпартажу пра яго. Вядомы тэлежурналіст стаў чарговым V.I.P.-земляком, з якім спецыяльны карэспандэнт “К” здзейсніў экспрэс-тур у горад яго дзяцінства.

Алег КЛІМАЎ, Мінск — Капыль — Мінск / Фота аўтара

Аляксандр Мацяс.

Сярод міфаў і V.I.P.аў

Сцены і вера ў лепшае

Валянціна Зарамбоўская.

Валянціна Шуракова.

Краязнаўчы музей.

тагачасны дэкан Сяргей Ходзін і паведаміў, што ў БДУ звярнуліся з тэлепраекта “Наша спадчына” Белгэларадыйскай кампаніі з просьбай знайсці для яго рэдактара. Студэнт Мацяс пагадзіўся. А пасля заканчэння “ўніверса” ён размеркаваўся на АНТ. І амаль з тых самых часоў мы рэгулярна глядзім яго рэпартажы пра падзеі беларускай культуры.

Раённы цэнтр культуры.

ПАЧЫНАЎ З РОЛІ ПРЫНЦА

— Натуральна, цэнтравым месцам культурна-масавых мерапрыемстваў у Капелі быў Дом культуры, — успамінае Аляксандр. — Наша сям’я старалася не прапусціць ні адной пастаноўкі заездных тэатраў, якія выступалі на сцэне ДК. Для гараджан такія гастролі былі сапраўдным святам.

Пад іх уплывам юны Саша і сам запісаўся ў драмгурток пры тагачасным Цэнтры дзіцячай творчасці. Сярод сыграных роляў — Прынц з “Папялушкі”. Адночы ён нават атрымаў граматы за свае актёрскія дасягненні. Удзельнічаў і ў спектаклях лялечнага тэатра, якія ладзіліся ў дзіцячай бібліятэцы.

Таму і не дзіва, што першым нашай інспекцыі падвергнуўся менавіта Раённы цэнтр культуры. Праверка атрымалася не вельмі хуткай, бо ў дзень наведвання ў цэнтр праходзіў урачысты сход, і ўсім службам установы было не да яшчэ адных візітэраў. Да таго ж, дырэктар знаходзілася ў сталіцы, дзе атрымлівала для РЦК новую мэблю. Перагаварыць

удалася толькі з мастацкім кіраўніком Валянцінай Зарамбоўскай.

Сярод адмысловых формаў працы РЦК яна вылучае праект, у рамках якога артысты палягчаюць вольны час пажылых людзей. Прадстаўнікі цэнтра вязджаюць у вёскі раёна і ладзяць проста ў дварах, а то і ў дамах цэлыя прадстаўленні для іх жыхароў. Установа матэрыяльна дапамагае маламаёмным, арганізуючы збор грошай, прадметаў першай неабходнасці, прадуктаў.

Да праблем мастацкай кіраўнік адносіць “пытанне маладых спецыялістаў”. І завабіць іх нялёгка ў так званую правінцыю, і заробкам такім, каб у Капыль імкнуліся ўсе мінскія выпускнікі культурніцкага профілю, спакусіць нерэальна, і ўтрымаць пасля адпрацоўкі належнага тэрміну вельмі цяжка.

— З матэрыяльна-тэхнічнай базай усё, у асноўным, ідзе нядрэнна, — паведамляе спадарыня Зарамбоўская. — Можам пахваліцца электронным радком на фасадзе будынка. Нават у буйных гарадах не ўсе падобныя ўстановы маюць такія табла. Адрамантавалі вось нас. Але

сёе-тое сваімі сіламі яшчэ падрабляем.

З ВЕРАЙ У ЛЮДЗЕЙ

У Капыльскім краязнаўчым музеі патрабавальнаму густу Аляксандра перш за ўсё адпавядала “этнаграфічная зона”, стылізаваны пад вясковы дом. Але ўяўляў ён з сябе не “лапатную” Беларусь, а нешта куды больш дыхтоўнае. З апошніх жа ўражанняў тэлежурналіста — графіці, нанесеныя на адну са сцен будынка, дзе фрагментарна адлюстраваны знакавыя славутасці Капыльшчыны.

Даўнотка я не ўздываў у размове з кіраўніцтвам устаноў культуры пытанне аптымізацыі. І вось, з размоўнай Валянцінай Шураковай высветлілася, што пад скарэчэнне трапілі тры чалавекі. Быццам бы, і тыя пяць, што ў музеі засталіся, збоўлаша з работай спраўляюцца. Але за супрацоўнікаў сваіх дырэктар перажывае: за бухгалтара, які на паўстаўкі выконвае яшчэ абавязкі касіра і эканаміста, за адзінага музейнага наглядчыка.

— Трымаемся, — бадзёра адказвае спадарыня Ва-

Магчыма, у гэтым доме жыў маленькі Казімір Малевіч.

Пано ў РЦК.

лянціна. Але, нягледзячы на аптымістычны настрой, яна прызнае відавочнае — неабходнасць рамонт будынка. Гэта ж не справа кожную вясну сіламі музейшчыкаў зноў тынкаваць, бяліць, падфарбоўваць аблупленыя знешнія сцены. І пры гэтым трэба ні ў якім разе не пашкодзіць помнік архітэктуры XIX стагоддзя, у якім некалі размяшчалася гарбарная майстэрня. Менавіта тут пачынаў сваю працоўную — не літаратурную — дзейнасць Цішка Гартны.

Праводзячы экскурсію па музеі, дырэктар адзначае, што многія экспанаты (а пе-

раважная іх частка — арыгіналы, як, скажам, хірургічны нож XIII стагоддзя або гліняная фігурка сабаккі, якая датуецца I — IV стст.) наведвальнікі могуць нават узяць у рукі.

— Не баіцеся за захаванасць? — пытаюся.

— Мы людзям давяраем, — чую ў адказ.

Аднак калі не браць пад увагу прадметнае напаўненне музея, інтэр’ер яго выглядае даволі аскетичным. Валянціна Леанідаўна з такой маёй заўвагай збоўлаша гаджаецца і тлумачыць, што праз розныя прычыны дызайнам займаліся пера-

важна самі супрацоўнікі ўстановы.

На яе стабільнае наведванне працуюць некалькі эксклюзіўных праектаў. Сцісла распавяду пра два. Гэта “Апекуны шчасця”, сутнасць якога заключаецца ў тым, што ўсе без выключэння капільскія маладыя адразу пасля ўрачыстай цырымоніі ў ЗАГСе разам з гасцямі прыходзяць у музей, дзе ім прапануецца прыняць удзел у вясельным абрадзе, вытрыманым у нацыянальным стылі. Праз нейкі час прысутныя на ім вяртаюцца ў экспазіцыйныя залы, каб ужо ў спакойнай абстаноўцы іх аглядзець. А абрад гэты часцяком заказваюць і іншгароднія!

Іншае “ноу-хаў” — “Семинар на колах”, калі навуковыя работнікі (а Капыль — горад зусім не адных... міфаў, у ім маса ўсяго сапраўднага, і гэта можна вывучаць гадамі) праводзяць свае сустрэчы на прыродзе. З абавязковым заходам у ККМ.

— Да нас прыходзяць за памяццю, і прыносяць памяць, — з хваляваннем прамаўляе спадарыня Шуракова. — Пераязджае хтосьці на новае месца жыхарства — старую шафу не выкідае, параіцца са мной: а раптам тая мае нейкую гістарычную каштоўнасць? І такімі экспанатамі — ад неаб’якавых гараджан — музей папаўняецца пастаянна.

Зразумела, што не ўсе іх можна выставіць адначасова, але ўстанове не так даўно выдзелілі яшчэ адно памяшканне — сядзібу, якая належала дынастыі Клейнбартаў, яшчэ адных знакавых асоб у гісторыі Капыля. Як толькі знойдуцца грошы на яе рэстаўрацыю, у ёй плануецца адкрыць гасціню і карцінную галерэю, туды ж пераедзе і частка экспазіцыі. Аптымістка Валянціна Шуракова свята верыць у тое, што фінансы адшукаюцца хутка.

Пакідаючы гасцінныя сцены музея, мы з Аляксандрам ахвотна падзялялі гэтую веру.

Статус багемнага месца, або Інкубатар як альтэрнатыва дарвінізму

Лофты, крэатыўныя прасторы, галерэі... Приватныя культурныя інстытуцыі з'яўляюцца ў нас бы грыбы пасля дажджу. У Мінску іх лік ужо перавысіў дзясяткі, на чарзе — буйныя гарады Беларусі. Пра ролю гэтых устаноў у агульным працэсе, пра магчымасць іх супрацоўніцтва з дзяржавай і выхавальніцкую місію мы гаворым з сузаснавальнікам адной з самых старых, атмасферных і аўтарытэтных такіх "кропак" у пост-СССР. Гэты ўтульны і дзівосны закуток на Вірменскай запомнілі, напэўна, усе, хто калісьці шпацыраваў вулкі старога Львова. "Дзыга" (па-нашаму, "ваўчок") — праект купкі энтузіястаў, які вырас у маштабны арт-цэнтр і з году ў год утрымлівае занятыя пазіцыі, дбайна захоўваючы пры гэтым свой нонканфармісцкі дух. Адзін з тых нястомных энтузіястаў — знакаміты львоўскі мастак і культуртрэгер Улодка КАУФМАН.

Ілья СВІРЫН

— "Дзыга" — гэта культурнае месца кшталту "Пушкінскай-10" у Піцеры. Ці не баіцеся вы пераўтварыцца ў свой уласны музей?

— Мы баімся гэтага болей, чым смерці! Таму "Дзыга" і дасюль застаецца суцэльным эксперымантам, які трывае ўжо трыццацігоддзе. І па-ранейшаму невядома, чым усё ўрэшце скончыцца. Пэўнасьці ў нас ніколі не будзе. Механізм заўжды на мяжы развалу, яго трэба ўвесь час падладжваць, мяняць дэталі. Крыгаход можа пачацца ў любую хвіліну. Мы рушым уперад з завязанымі вачыма, прамацаем, прабіваем новыя шляхі для тых, хто ідзе ўслед за намі. Быць піянерам — заўсёды няўдзячная справа.

— Па вашым адчуванні, Львоў сёння — гэта сталіца або перыферыя? Я маю на ўвазе аспект культуры.

— Яшчэ ў савецкія часы яго называлі сталіцай культурнага бамонду. Можна, у гэтым і была рацыя. Альтэрнатывуна савецкаму мейнстрыму культура тут праглядалася настолькі ж выразна, як, напрыклад, і ў Прыбалтыцы. Але пасля распаду СССР мы апынуліся ў незалежнай дзяржаве, у якой усталявалася паўсюдная канструкцыя: ёсць сталіца і перыферыя. З гэтым нічога не зробіш, але вельмі важна, каб яны адна на адну ўплывалі. Каб замест дамінантных, іерархічных сувязяў утваралася такая суцэльная куламеца.

Даўно заўважыў характэрную тэндэнцыю: львоўскае асяроддзе спараджае тую з'яву, якая з часам распаўзаюцца літаральна па ўсім свеце. Літаратар Віктар Небарак недарэмна называў наш горад інкубатарам культуры. І ты даўно не дзівішся, калі мастак, які засвяціўся ў "Дзызе", потым прагучаў, скажам, у Берліне або Тэль-Авіве — не кажучы ўжо пра

Кіеў. Хай так і далей будзе, калі ў нас такі лёс.

— Аўра Львова настолькі моцная, што можа літаральна ўсмактаць ў сябе чалавека творчага і ўражлівага. Ці няма тут небяспекі?

— Ды яшчэ якая! Львоў непаўторны ў сваім выключным спалучэнні вар'яцтва і прыгажосці. Ён часам нібы здэкуюецца з нас, а мы яго ўсё адно вельмі любім.

— А ці ўплывае на сучаснае культурнае жыццё горада яго багаты бэкграўнд і "намоленасць сцен"?

— Натуральна! Калі ў вашым мястэчку здавён была музычная школа, гэта так ці іначай уплывае на свядомасць яго жыхароў — можа, на першы погляд і незаўважна. Іншая справа, як менавіта ўплывае. Мярне вельмі бянтэжаць спекуляцыі на тэме гісторыі або гэткае ідалапаклонніцкае да яе стаўленне — тое, што я называю культурнай некрафіліяй. Імітацыя даўніны, усе гэтыя кітэчавыя камянічкі "пад старыя"... Пару гадоў таму ў гістарычнай частцы Львова было запланаванае новае будаўніцтва, і на міжнародным конкурсе перамог сучасны праект аднаго з найлепшых архітэктараў Еўропы. Проста бомба паводле сваёй філасофіі! Але аўтара зацкавалі, прымусілі ісці на саступкі — і ўрэшце праект зусім зарэзалі ды збудавалі на тым месцы нешта ідыёцкае.

— А ці могуць уплываць на гэтыя рашэнні самі жыхары або культурная грамадскасць?

— Прынамсі, стараемся. "Дзыга" ахвотна і актыўна канфілітуе з тымі архітэктарамі, якія не дапускаюць

Улодка Каўфман.

уюць у гарадскую прастору свежыя павевы. Часам нават да суда даходзіла. Таму нас многія тут не любяць. Наша пазіцыя часта не задавальняе або абывацеляў, або мясцовых чыноўнікаў, або першых і другіх.

— Але часам вам удаецца паразумецца і працаваць разам.

— Мы даўно спрабуем пераканаць уладу, што такія ўстановы, як наша, з'яўляюцца неад'емнай часткай культурнага працэсу і таму могуць разлічвацца на падтрымку сваіх праектаў з бюджэту. Маём тут пэўныя вынікі. Але нярэдка пазіцыя афіцыйных структур такая: маўляў, вы ж і без нас выжывеце, дык нашто вас тады падтрымліваць? Таму мы асабліва акцэнтуюм увагу на выхаванні эліты. Людзей, якія нас разумеюць.

Перформанс у "Дзызе".

— Як? Атрымліваецца?

— Ёсць тут нейкія працэсы браджэння. І ёсць надзея, што з той брагі ўрэшце выйдзе шляхетны напоі.

— Ці ставіце вы перад сабой асветніцкую місію, альбо вас задавальняе статус багемнага месца?

— Адзін з пастулатаў нашай дзейнасці — змяніць адносіны абывацеля да таго мастацтва, якое ён не разумее. Хай не разумее і далей — гэта яго справа. Але пры тым хай перастане лічыць, што яно не мае права на існаванне.

— А ці ўдаецца? Ці ёсць хача б нейкі прагрэс?

— Некалі ў нас выстаўляўся вядомы аўстрыйскі мастак, які цягам трох месяцаў фіксаваў сродкамі фота загойванне раны на целе дзяўчыны. Натуральна, цела было аголенае, атрымалася гэтка візуальная адсылка да Мадэльяні. У двух кроках ад "Дзыгі" — грэка-каталіцкая царква, і пасля нядзельнай літургіі цікаўныя парафіяне часта да нас завітаюць. У некаторых з іх тое ню выклікала такі ўсплеск абурэння, што яны нават у суд надумалі на нас падаваць! Тагачаснага пробашча царквы я ведаў асабіста. Патлумачыў яму сітуацыю і папрасіў неяк паўплываць на прыхаджанак. І вось, у наступную нядзелу святар кажа на пропаведзі: вас ніколі не павінна абураль тое, што вы не разумееце! Бо іначай і вам, і мне потым будзе сорамна. Гэта падзейнічала.

— Сярод праектаў "Дзыгі" ёсць як масавыя і папулярныя — скажам, вялікі джазавы фэст — так і разлічаныя на досыць вузкую аўдыторыю. Напрыклад, школа перформансу.

— Ёй сёлета споўніцца 20 гадоў, і я лічу яе адной з найважнейшых нашых ініцыятыў. Нават дзіва, што тая школа — адзіная, дарчы, ва Украіне, ды і не толькі — дасюль жыве і развіваецца. Улічваючы хача б пастаянныя праблемы з фінансаваннем. Тым не меней, мы здолелі спарадзіць даволі актыўны перформансны рух па ўсёй краіне. Розныя аўтаномныя ініцыятывы ўтвараюцца ледзь не ў кожным буйным горадзе. І гэта будзе працягвацца надалей нават незалежна ад нас. Што не можа не радаваць.

— Многія здзіўляцца, даведаўшыся, што перформанс патрабуе навучання. Маўляў, гэта ж спантаннае выяўленне пачуццяў...

— У нечым яны маюць рацыю. Перформанс — гэта найперш асобная рэакцыя на тое, што адбываецца ў соцыуме, у навакольным асяроддзі, у душы. Такому не навучыш. Іншая справа, наяўнасць пэўнай базы дазваляе больш актыўна ўваасабляць у жыццё ўласныя імпульсы — што, вядома, кожны павінен рабіць пасвойму. Таму школа мае некалькі ўзроўняў. Першы — лікбез. Наступны — ужо больш рэгламентаваныя практыкі: як можна працаваць з целам, гукам, словам? Шкаляры падзяляюцца на групы, бо перформансы паводле тэхналогій — бязмежны жанр. Трэці ўзровень — для тых, хто ўжо мае ўласны досвед. З імі можна працаваць непасрэдна над іхнімі праектамі, удасканальваць іх і адшліфоўваць.

— Вярнуся да абывацеля. Сёння большасць з іх аднолькава не разбіраюцца і ў класічным, і ў сучасным мастацтве. Ды і не хочучы. І што рабіць?

— Адказ банальны і просты: павінна быць агульнае культуралагічнае развіццё. І забяспечыць яго можа толькі спраўны і адладжаны механізм: розныя гурткі па месцы жыхарства, лекцыі ў бібліятэках і гэтак далей. У нас жа стары механізм функцыянавання культуры быў зламаны, і на дзвярах ДК ты часта ўбачыш замок. А новы — яшчэ толькі ў працэсе стварэння. Таму сёння культура ва Украіне трымаецца найперш на энтузіястах, валанцёрах, спонсарах і проста неаб'якавых людзях. Ад іх увогуле цяпер вельмі шмат залежыць у нашай краіне.

— А ці трэба было ламаць старое? Тую ж савецкую сістэму культасветустановаў?

— Урэшце, мы ўсе пачынаем разумець, што не трэба. Каб стварыць нешта новае, зусім неабавязкова папярэдне спляжыць старое. У кожным разе, яго найперш варта дбайна даследаваць. І тады, магчыма, з'явіцца ідэя, як трансфармаваць гэта ў іншы, больш жыццяздольны фармат. Але ўзяць і зруйнаваць, вядома, прасцей.

— У Мінску сапраўдны бум на недзяржаўныя ўстановы культуры. Але далёка не ўсе яны ўтрымліваюцца на пльыву...

— Так, рана ці позна ты разумееш, што аднаго энтузіязму замала. Адначасова з намі ў Львове адкрылася безліч галерэй, але праз месяц-другі яны сыходзілі з дыстанцыі. Муж даў жонцы грошай: на, маўляў, паспрабуй. Яна паспрабавала — і нічога не атрымалася. Бо, урэшце, патрэбны менеджарскія навыкі. Мы першымі ў Львове апрабавалі механізм, калі існаванне культурнай інстытуцыі забяспечвае модная кавярня ў адным з ёй флаконе. Дзякуючы ёй, прынамсі выходзім у нуль. Цяпер такім суседствам ужо нікога не здзівіш, але камерцыя часцей за ўсё пераважае. Мы ж ніколі не ставілі яе на першае месца, і таму дасюль пачуваемся нейкімі аўтсайдарамі.

— А ці была ў вас альтэрнатыва?

— З тых ідэй, якія мы прадукуюм, лёгка зрабіць бізнес-праект. Прыкладам, ты як галерыст стварэш кола паспяхова мастакоў і пачынаеш працаваць з імі. Так усе робяць, толькі не мы! Дасягнуўшы поспеху і адноснай стабільнасці, мы раптам змянілі фармат ды сталі спецыялізавацца на пачаткоўцах. А надзейныя бізнес-схемы — гэта для нашых шматлікіх паслядоўнікаў. Хай карыстаюцца.

Так, выжывае ў нашай сферы часам далёка не самае лепшае. На жаль, і ў культуры пануе такі дарвінізм, калі мацнейшы пахырае слабеяшага. А ўжо праз стагоддзе нейкі гісторык раптам прыйдзе да высновы, што той слабеяшы быў куды больш вартым.

— Якой вы ўяўляеце "Дзыгу" гадоў гэтак праз дваццаць?

— Ідэалогія "Дзыгі" — несупынная зменлівасць. Мы прагнем увесць час трансфармавацца ў залежнасці ад таго, што робіцца ў соцыуме. А хто ж можа прагназаваць развіццё нашага грамадства на такі доўгі адмежак часу? У нас несупынна нешта рухаецца, хістаецца. У гэтым хаосе нават адно выжыць не так і проста. А мы ж хочам не толькі выжываць, але яшчэ і рэагаваць ды ўплываць на грамадскія працэсы. Таму адказу на ваша пытанне няма.

28 сакавіка ў тэатры "Тэрыторыя мюзікла" адбудзецца прэм'ера папулярнага ў Амерыцы мюзікла "Непадалёк ад нормы". Ці лёгка набыць ліцэнзію сапраўднага брадвейскага спектакля, "К" распавяла рэжысёр пастаноўкі Настасся ГРЫНЕНКА.

Занатавала
Настасся ПАНКРАТАВА /
Фота Ганны ШАРКО

За пяць гадоў існавання "Тэрыторыя мюзікла" заставалася вернай сваёй мэце: эксперыментаванне ў рамках музычнага тэатра і даказваць, што сам жанр куды шырэйшы за стандартнае ўяўленне пра яго лёгкасць ды забаўляльнасць. У рэпертуарнай скарбонцы калектыву назапасілася нямала музычных спектакляў, але яго марай было яшчэ і знаёмства айчыннага глядача з сапраўдным брадвейскім мюзіклам, які цікавіць публіку Новага свету не менш за галівудскія блакбастары.

Тэатр вырашыў звярнуцца да рок-мюзікла "Непадалёк ад нормы", прызнанага, па меркаванні вядучых крытыкаў ЗША, адным з лепшых шоу за апошнія дзесяць гадоў — уладальніка 11 намінацый і трох найвышэйшых амерыканскіх прэмій у вобласці музычнага тэатра Tony Award, а таксама Пулітцарскай прэміі з пазнакай "За пашырэнне магчымасцяў і тэматыкі самога жанра мюзікл". Творчая каманда "Тэрыторыя мюзікла" некалькі гадоў змагалася за тое, каб прывесці на беларускія падмосткі такі спектакль.

НЕПАРАЗУМЕННЕ ДВУХ СУСВЕТАЎ

— Па набыцці правоў мы звярнуліся ў адну з вядучых сусветных кампаній у вобласці ліцэнзавання мюзіклаў Music Theatre International (MTI). Здавалася, што пасля атрымання ў іх ліцэнзіі на "Вестсайдскую гісторыю" (якую Настасся Грынёнка з паспехам паставіла ў Музычным тэатры ў 2012 годзе — Н.П.), мы ведаем усе нюансы і лёгка пройдзем знаёмую працэдуру, але...

Шэсць гадоў таму мы сталі першымі ў Беларусі, хто заключыў дамову з амерыканскім аўтарскім таварыствам. Тады ж упершыню Пасольства ЗША ў Рэспубліцы Беларусь дапамагло рэалізацыі ў нашай краіне тэатральнага праекта. Мой брат Аляксей Грынёнка, які выступіў у абедзвюх пастаноўках асацыятыўным прадзюсарам, распачаў тады супрацоўніцтва з паважаным у брадвейскіх колах тэатральным агентам Рычардам Салфасам. Розніца заканадаўчых патрабаванняў дзвюх сіс-

тэм моцна давалася ў знакі. Часам было нават цяжка растлумачыць, што мы ад яго хочам. Скажам, у Беларусі, каб правесці грошы, банкі патрабавалі подпіс і пячатку, а ў іх усё працуе ў электронным фармаце. Калі ж урэшце спадар Рычард адаслаў у Беларусь адсканаваны подпіс, высветлілася, што па нашым заканадаўстве подпіс неабходна паставіць на кожным з аркушаў. Словам, паколькі ліцэнзія "Вестсайдскай гісторыі" праз год працягвалася, гэтую працэдуру мы паўтарылі двойчы.

неабходная для банка, магла ісці да нас з туманнага Альбіёну месяц!

Самым непрыемным у гэтай сітуацыі стала навіна пра неабходнасць цалкам праходзіць працэдуру зацвярджэння аўтарызацыяна перакладу лібрэта на рускую мову. Справа вось у чым: мы першыя ў кірылічнай прасторы, хто вырашыў стварыць русіфікаваны пераклад. Спідар Рычард меў права зацвярджаць пераклады, таму гэтае пытанне браў на сябе, а нам трэба было займацца адно фінансамі: па амерыканскім за-

рэклямы (не толькі афішы, але білборды, буклеты і гэтак далей), і ёсць выпадкі, калі пэўныя запісы можна ў іх не адлюстроўваць. Але і гэта ўсё таксама пазначана ў дагаворы.

Ліцэнзія ўражае: адразу відаць, наколькі ў Новым свеце абаронены правы аўтара! Гэта ў нас любяць твор парэзаць, пераставіць сцэны, дадаць персанажа. Там жа ліцэнзійны дагавор акрэслівае ўсе выпадкі і дакладна ўказвае, што пастановачная каманда не мае права рабіць. У айчынных тэатрах часцей за ўсё як ідзе

іншы падыход: праводзяцца чыткі, ладзяць некалькі папярэдніх прэм'ер, якія вызначаюць слабыя месцы матэрыялу, твор апрабоўваюць на оф-Брадвэй (сцэнічныя пляцоўкі ў Нью-Ёрку, якія па сваіх памерах меншыя за брадвейскія — Н.П.), партытуру змяняюць, дапаўняюць. І калі мюзікл прымае дасканалую форму, ён замацоўваецца на Брадвэй і пасля можа вандраваць па свеце, не скажучы задумку аўтараў.

Пры гэтым нельга сказаць, што астатнія займаюцца ўсяго толькі стварэннем копіі. Скажам, наш мастак-пастаноўшчык Андрэй Меранкоў стварыў арыгінальныя дэкарацыі, мастак па асвятленні Сямён Давыдзенка прапанаваў своеасаблівае візуальнае

сацыяльныя сеткі. Паміж імі разыгрываецца сюжэт, аднак не раскрываюцца падрабязнасці, якія высветляцца на падмостках. Гэтыя акаўнты працуюць для тых, хто любіць больш глыбока аналізаваць герояў, імкнецца дасканала высветліць матывы іх чынкаў.

Нязвычайную форму зносін з тэатрам нехта ўспрыняў у штыкі, але шмат і станоўчых водгукаў. Ад імя галоўных герояў ідзе размова пра ўзаемаадносінны ў сям'і. Мы бачым, што праблемы, якія ўздымаюцца ў тых пастах, блізкія людзям: нездарма кожнае новае паведамленне збірае шмат лайкаў. Перапіскай асабліва зацікавілася моладзь. Мая дачка з захапленнем чытае пасты.

Акаўнты вядзе рэкламнае аддзел "Тэрыторыя мюзікла", падключыліся і некаторыя актёры. Скажам, Паліна Дабравольская піша ад імя сваёй герані Наталі. Што вечар разам абмяркоўваем будучыя пасты. Дарчы, такая тэхналогія карысна і самому калектыву: каб размяшчаць паведамленні, трэба добра ведаць п'есу. Бачу, як актёры занураюцца ў ролю: "А што ў гэтай сітуацыі сказала мая геранія? Які б смайлік паставіла?" Атрымліваецца своеасабліва дадатковая падрыхтоўка да выхаду на сцэну.

МЮЗІКЛ ПЛЫНІ СВДОМАСЦІ

— Шлях да прэм'еры быў доўгім і няпростым. Аднак хочамца, каб у айчынным музычным тэатры пачало нешта змяняцца. Няўжо не цікава пабачыць на беларускіх падмостках актуальную ў свеце пастаноўку? Мы ж глядзім навінкі галівудскага кінематографа, гэта дазваляе нам разумець замежных сучаснікаў, пашырае наш круггляд. Некалькі п'ес сучасных драматургаў можна знайсці ў афішах драматычных тэатраў, а тэатр музычны застаецца недзе збоку, як музей. Мюзіклы 1960—1980 гадоў успрымаюцца ў нас чамусьці, як прарыў. А пра сучаснае ўвогуле няма гаворкі.

У Беларусі мюзіклы лічаць забаўляльным жанрам, а насамрэч цяперашнія пастаноўкі бяруць глыбінэй узнятых тэм. Яны дастаткова нестандартныя па форме, мысленні. На музычныя падмосткі прыйшла літаратура плыні свядомасці, якая напрыканцы ХХ стагоддзя ўсё запаланіла. Ужо можна гаварыць пра мюзікл плыні свядомасці, у якім музычныя фразы абрываюцца — нібы чалавечыя думкі.

Канешне, ёсць рызыка, ці прыме наш спектакль айчынны глядач? Сталічная публіка кансерватыўная, любіць хадзіць на тое, што ведае. Але час змяняецца. Мы спадзіёмся прывесці ў тэатр моладзь. А новае пакаленне прагне сучасных рытмаў, хоча бачыць іншых герояў і чуць разважанні пра тое, што ім блізка.

Брадвейская гісторыя на нашай тэрыторыі

Настасся Грынёнка.

ЯК У ПЕРШЫ РАЗ

— Калі ў 2015 годзе тэатр звярнуўся да спадара Рычарда па ліцэнзію на "Непадалёк ад нормы" (Next to Normal), агент ужо паспеў прызвычаіцца да беларускай спецыфікі. Праз год усе неабходныя афіцыйныя паперы былі ў нас на руках, але... спадар Рычард раптам перастаў выходзіць на сувязь. Высветлілася, што ён пайшоў з жыцця. Усе дамоўленасці ануляваліся, і давялося распачынаць з пачатку.

Пасля гэтай сумнай падзеі ў кампаніі адбылася рэарганізацыя, усе правы перайшлі ў аддзяленне MTI ў Лондане. Калі амерыканская ліцэнзія — тыпавы дакумент, то брытанцы, адчувалася, пішуць дамову нанова, спецыяльна пад нас. І тое, чым раней займаўся адзін спадар Рычард, цяпер робяць тры агенты. Мы адразу адчулі розніцу менталітэтаў. Брытанцы — досыць няспешныя, іх тэмп жыцця не параўнаць з амерыканскім. Якая-небудзь даведка,

надаўстве дамова лічыцца аўтаматычна падпісанай, калі на адпаведны рахунак пераведзены грошы. У новых умовах неабходна было падрыхтаваць дакумент па адмысловай форме, прайсці зацвярджэнне ў аўтараў і фірмы, якая ахоўвае гэтыя правы. Яшчэ амаль паўгады пайшло на зацвярджэнне перакладу. Толькі ў 2017 годзе мы змаглі выдыхнуць і спакойна прыступіць да падрыхтоўкі спектакля.

ІНТЭРПРЭТУЙЦЕ, АЛЕ НЕ ВЫРАЗАЙЦЕ

— Ліцэнзія — даўжэзны дакумент, у якім прапісаны кожны крок. Тамтэйшыя юрысты ўключылі нават такое патрабаванне: "Спектакль павінен выконвацца на сцэне жывымі артыстамі". І пачынаеш задумвацца, а як жа можна інакш? Прапісана, якая інфармацыя павінна размяшчацца ў афішы і нават памер літар кожнага з радкоў. Добра, што праваўладальнікі пачалі разумець: бываюць розныя віды друкаванай

працэс? Прыносяць п'есу, потым яе дружна паляпшаюць, пасля ні ў каго не застаецца непапраўленага экзэмпляра. Амерыканцы адрозніваюцца тэхнічнасцю: клавір прапісаны надзвычай дасканала, названа кожная сцэна (хоць глядач пра гэта не даведаецца). Калі ж у арыгінальнай пастаноўцы нешта змянілі, то адразу абвесцяць усіх, хто набыў ліцэнзію. Нам, напрыклад, даслалі нерэальны для айчынага светлагляду ліст: "Звярніце ўвагу, у новай версіі ў такім васьмі месцы было дадзена слова "так".

У выпадку з мюзіклам "Непадалёк ад нормы" ў мяне як рэжысёра нават не ўзнікае жадання нешта змяніць. На мой погляд, сакрэт гарманічнасці твора — у працэсе яго стварэння. Бо як у нас адбываецца: малы аўтар напісаў п'есу так, як яму падаецца правільным, матэрыял вядуць да прэм'еры, а там становіцца зразумела, што нешта не складваецца. На Брадвэй

рашэнне, харэограф Дзмітрый Якубовіч (які выконвае ў мюзікле адну з галоўных роляў, а таксама выступае ў праекце ў якасці выканаўчага прадзюсара — Н.П.) паставіў адмысловую пласціку. Праваўладальнікі гавораць: калі ласка, інтэрпрэтуйце, але не выражайце, не змяняйце, не дапісвайце. У спектаклі павінны захоўвацца аўтарскія акцэнтны і нюансы.

ЛАЙК ДЛЯ ПЕРСАНАЖА

— Калі Next to Normal выходзіў у ЗША, ён вылучаўся сярод іншых мюзіклаў не толькі нетрывіяльным выбарам тэмы (сямейныя шкідлы ў шафе, схаваныя за глянцавай карцінкай, і тыя цяжкія, з якімі сутыкаюцца родныя чалавека, чые паводзіны адрозніваюцца ад нормы — Н.П.), але і нестандартнымі хадамі па прасоўванні п'есы. Напрыклад, пастаноўшчыкі разыгрывалі яе ў твітары. Мы вырашылі паспрабаваць нешта падобнае — пасяліць персанажаў у папулярныя

Рамэа і Джульета з-пад Наваградка

У 220-ю гадавіну з дня нараджэння Адама Міцкевіча мы працягваем знаёміць чытача “К” з таямнічымі закуткамі радаводу паэта. Гэтым разам звернемся да гісторыі Марыяны з Лешчылоўскіх, якая даводзіцца Адаму Міцкевічу прабабай. І распавядзем пра тыя неверагодныя трагічныя падзеі, якія паядналі і “развялі” яе бацькоў.

Вяртаючы да жыцця ў 1599 годзе герояў Авідыя Пірама і Фізбу, Уільям Шэкспір і падумаць не мог, што ягоныя Рамэа і Джульета літаральна праз сто год “ажывуць”. І не дзе-небудзь, а ў сэрцы Вялікага Княства Літоўскага. Менавіта тут, блізу Наваградка ў дробных беларускіх шляхецкіх сем’ях нарадзіліся Ян Лешчылоўскі і Фларыяна з Дабрынскіх. Іх імёны, разам з акалічнасцямі трагічнай справы, упершыню паведаў віленскі архівафіл Яўзебі Лапацінскі, які ў 1932 годзе апублікаваў шэраг артыкулаў, прысвечаных Міцкевічам. Але паколькі ўсё апісанне падзей 1720 — 1730 гадоў у Лапацінскага заняло 1/8 газетнай паласы, шмат чаго засталося па-за кадрам. На падставе невядомых раней архіўных дакументаў мы распавядзем гэту гісторыю больш дэталёва.

ГОЛУБЫ І ЛЕБЕДЗІ

Напрыканцы верасня ў полацкім кафедральным касцёле святога Стэфана было шматлюдна. Акрамя звычайнай “харугвы” аматараў розных урачыстасцяў — хростаў-шлюбав-адпяванняў — натоўп быў шчодро разбаўлены прадстаўнікамі полацкага мяшчанства. Асабліваю ўвагу разявакаў прыцягвала купка тагачаснай “залатой моладзі” — дзеці і сваякі магістрацкіх чыноўнікаў, запрошаныя ў якасці сведкаў маладых.

“Anno Dni 1719 mensi septembri Die 29 praemissis...” — так пачынаецца метрычны запіс пра шлюб наваградскага шляхціча Яна Лешчылоўскага і полацкай мяшчанкі Марты з Голубаў. Сведкамі, чые імёны запісаў у кнігу пробашч езуіцкага касцёла Юзаф Сутоцкі, былі Ян Лянчыцкі, Казімір Шапонька і Тамаш Суфрановіч.

Па ўсёй верагоднасці, Марта была дачкой Базыля і Марыяны Голубаў. Пасля смерці бацькі, які ў 1704 годзе займаў у полацкім магістраце пасаду райцы, яе маці Марыяна 20 лістапада 1705 года пабралася шлюбам з Казімірам Дулевічам (часам, Долевіч), шляхціцам з Сандамірскага ваяводства. Магчыма, ён быў “караняжам” — то бок, з тэрыторыі Польшчы, і апынуўся на Полаччыне падчас Паўночнай вайны. Можна, Дулевіч паходзіў і з беларускай шляхты. Але прыбыш, відаць, акрамя тытулу, не меў больш нічога, і таму вырашыў натуралізавацца, узайшы за жонку полацкую мяшчанку.

Пра род Лешчылоўскіх гербу “Лебедзь” вядома значна больш. Ян паходзіў са старога беларускага шляхецкага роду,

які ўзяў прозвішча ад свайго маёнтка Ляшчылаў, які, дарэчы, на Полаччыне. Як пісаў Сяргей Рыбчонак у “Малым гербоўніку наваградскай шляхты”, пратапластам (заснавальнікам) роду лічыўся каморнік Наваградскага ваяводства Васіль Лешчылоўскі, які ў 1577 годзе набыў ад сваіх стрыечных братоў маёнтка Мацюшыцы. Але ёсць і ранейшыя згадкі пра Лешчылоўскіх. Да 1559 года вядомы Ян, “паборца” наваградскі, і Іван, які ў 1556 годзе быў трокскім гродскім пісарам.

Па ўсёй верагоднасці, Ян быў унукам Яна-Аляксандра, сынам Лукаша і Магдалены з Бародзічаў Лешчылоўскіх і меў братоў — Уладыслава (жонка Барбара Войніч) і Пятра (першая жонка Ганна Войніч, другая

кам дастаткова, каб займаць рознага кшталту дзяржаўныя пасады і паступова прасоўвацца па сацыяльнай лесвіцы. Але ў выпадку, калі юнак вырашаў працягнуць адукацыю, яго чакаў двухгадовы навіцьят у кляштары. Пасля чаго ён меў права некалькі гадоў падвышаць узровень, вывучаючы дадатковыя дысцыпліны. А далей — кар’ера духоўнай асобы.

Верагодна, у большасці выпадкаў рашэнне пра тое, па якім шляху пойдзе сын ці дачка, прымалі бацькі. Напрыклад, у сям’і Лявона-Паўла Валадковіча, дзедка нашага нацыянальнага героя Тадэвуша Рэйтана, было так. Яго брат, Феліцыян-Філіп, стаў мітрапалітам Усёй Русі (першасвятаром уніяцкай царквы Рэчы Паспалітай). Іншы брат — Антон-Лявон, стаў ксян-

каўся Аўгуст II “Моцны”, прадстаўнік саксонскай дынастыі Вецінаў. Дапамагалі яму ў гэтым не толькі зацікаўленасць ў такім каралі з боку Масквы, але і ўмелы тратна пацэліць і па качках, і па жаночых сэрцах. З яго прыходам наступіў пачатак канца дзяржавы. Вылузацца з-пад “апекі” Расійскай імперыі не ўдалося ні Сасу, ні яго наступнікам.

У Паўночнай вайне паміж Расіяй і Швецыяй Аўгуст II падтрымаў першую. З 1704 года тэрыторыя ВКЛ у чарговы раз пераўтварылася ў месца высвятлення адносінаў паміж гэтымі дзвюма дзяржавамі, і, як заўсёды, з самымі цяжкімі наступ-

такая ўжо фантастычная. Праўда, ход далейшых падзей істотна падрывае яе падмуркі.

ЯК УСЯСЛАЎ ЧАРАДЗЕЙ

Неўзабаве пасля шлюбу Ян Лешчылоўскі раптоўна вяртаецца на малую радзіму. Ізноў дамо слова ксяндзу Паніквіцкаму: “...забыўшы *Страх Божы і прысягу, пры шлюбe выкананую, скрытна з Полацка да дзедзічнага фальварка свайго названага Мацюшыцы ў ваяводстве і парафіі Наваградскім выехаўшы...*”

Што прымусіла хлопца кінуць жонку, якая была для яго выгоднай партыяй, чаму Усяслаў Чарадзеі упатайкі вяртаецца дамоў? Тут застаецца толькі

Герб Полацкага ваяводства. 1720 год.

перабіраць ружанец здагадак. Найбольш верагодна, што з Наваградчыны прыйшлі нейкія навіны, якія раз і назаўсёды перавярнулі жыццё Лешчылоўскага. Далейшыя падзеі мы аднаўляем на падставе ўсё таго ж акта судовага працэса.

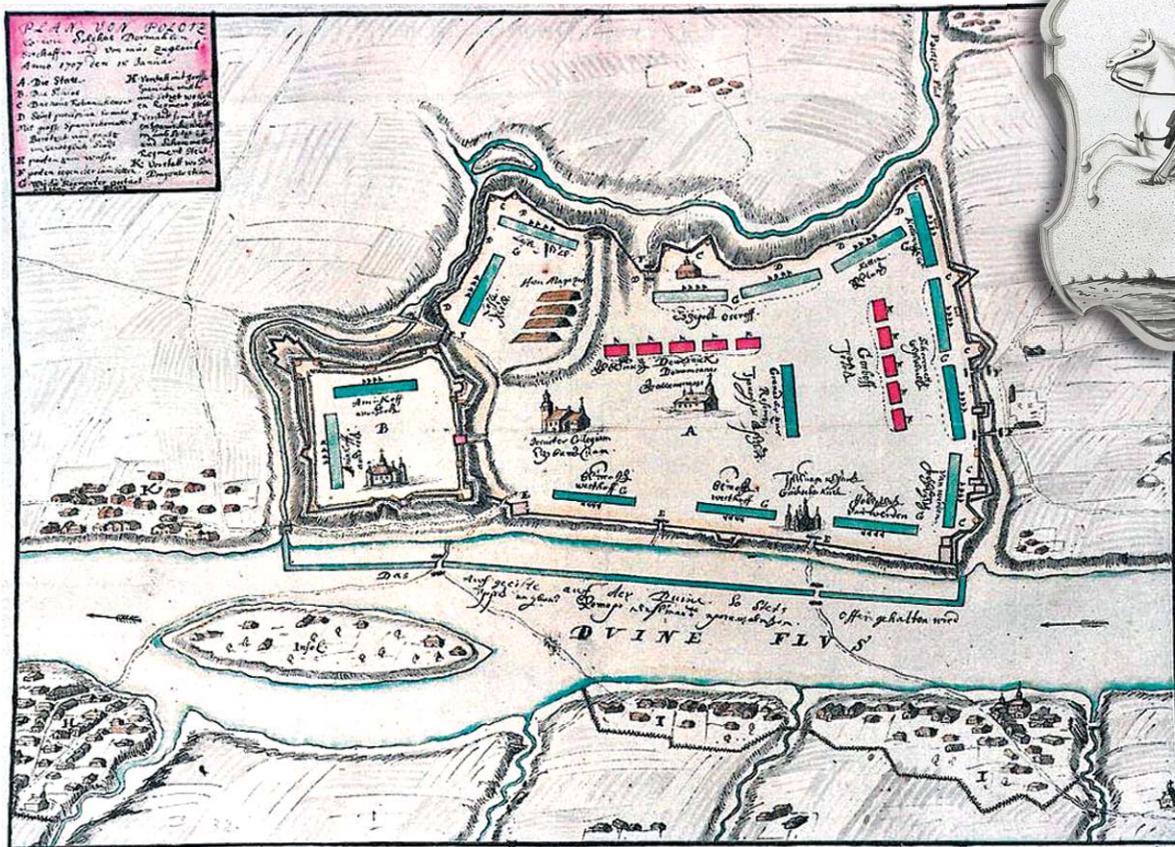
Неўзабаве пасля вяртання Ян Лешчылоўскі ўступае ў другі шлюб з паннай, якая на той момант таксама была замужам! Такое і ў наш час не асабліва ўхваляецца, а ў тую эпоху за падобныя ўчынкі падсудным гарантаваўся смаротны прысуд. Самы час схпіцца за галаву ад шалёнага вадакрута падзей. Але гэта яшчэ не ўсё.

У ПАПА РУЦКАГА

Як напісана ў судовых паперах, 21 чэрвеня 1721 года ў царкве ў Руце Ян Лешчылоўскі афіцыйна пабраўся шлюбам з Фларыянай Пацэвіч з Дабрынскіх, змяніўшы пры гэтым веру на “рускую”. Неабазнаным у беларускай гісторыі польскім міцкевічазнаўцам прымроілася, што “руская” вера азначае “праваслаўная”. Так яны і падаюць у сваіх публікацыях. Надшыоў час выправіць хібу. У тыя часы, асабліва ў ВКЛ, “рускай верай” называлася грэка-каталіцкая. Узгадаем тытул аднаго са сваякоў Тадэвуша Рэйтана, першасвятара ўніяцкай царквы Рэчы Паспалітай Феліцыяна Філіпа Валадковіча — “Мітрапаліт Усёй Русі”.

Царкву ў Руце, ад якой і да Наваградка і да Мацюшыцаў Лешчылоўскага было якіх пару кіламетраў, пабудавалі ў 1716 годзе мітрапаліт Леў Кішка. Дарэчы, апошні ўніяцкі мітрапаліт Феадосій Растоцкі набыў Руту ва ўласнасць. І яго пляменнік, Мятард Растоцкі, наваградскі суддзя, пасля смерці бацькі будучага паэта Мікалая Міцкевіча ўзяў апеку над яго сям’ёй. Тут, у Руце, у маёнтку Растоцкага Адам і яго браты правялі безліч часу.

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
даследчык-архівафіл

План Полацка. 1707 год.

Марыяна Грачыха). Як мы бачым, Лешчылоўскія на Наваградчыне мелі трывалыя карані і добрае сваяцтва.

“У НАВУКІ”

Што ж стала спускавым гачком для рашэння юнака з Наваградчыны ў даволі неспакойны час выправіцца на самы поўнач Беларусі? У 1730 годзе ў Наваградскім гродскім судзе быў актываваны “Працэс у Бога вялебнага Яго мосці ксяндза Юзафа Паніквіцкага... на Іхмосц Пана Лешчылоўскага”. Ксёндз Паніквіцкі, які адыграў вырашальную ролю ў лёсах продкаў Адама Міцкевіча, верагодна, нешта ведаў з першакрыніцы, бо прычыну дакладна ўбачыў у тым, што Лешчылоўскі адправіўся ў каралеўскі горад Полацк “на студыі” (вучобу). Так гэта было ці не, мы, на жаль, не ведаем. Але пэўныя падставы для сумневаў ёсць.

У езуіцкія калегіумы дзяцей прымалі ад дзевяці — дзесяці гадоў, пасля таго, як яны атрымлівалі перашапачатковую адукацыю ў хатніх умовах, або пры нейкай школьцы. Для большасці моладзі, адукацыя завяршалася ў 17 — 18 гадоў. Гэтага было цал-

дзом у наваградскіх дамініканаў. А вось духоўны шлях Марціна, якога бацька, каб не драбніць маёмасць роду, аддаў у навіцьянт да наваградскіх дамініканаў, быў перарваны смерцю бацькі і старэйшага брата. Яго адклікалі з кляштару і неўзабаве ён ажаніўся. Калі б не гэты выпадак, не нарадзіўся б на свет ягоны праўнук — Ігнат Дамейка.

Гаворка пра “сярэдную адукацыю” Яна Лешчылоўскага не вялася. У 1719 годзе ён пабраўся шлюбам, а гэта значыць — быў паўналетнім. Застаецца адно — або сваякі адправілі яго ў навіцьянт да полацкіх езуітаў, або ён сам вырашыў паравць з гэтым светам. Праўда, тут таксама ёсць шэраг “але”. Навошта трэба было ехаць у Полацк, за некалькі сотняў кіламетраў, калі побач былі калегіумы ў Наваградку, Нясвіжы ці нават Менску? Чаму для гэтага быў абраны горад, які ў той час быў базай для расійскага войска? Чаму літаральна адразу па прыездзе ў Полацк будучы “езуіт” ажаніўся? Такія нелагічныя паводзіны адкрываюць шырокае поле для канспіралагічных тэорыяў. Вось адна з іх.

У 1697 годзе на вакантны трон Рэчы Паспалітай ускарса-

ствамі. Менавіта тады быў дабіты шведамі Наваградскі замак, а Магілёў з шыкоўнай драўлянай забудовай цалкам спалены расійскім войскам. Ян Лешчылоўскі нарадзіўся менавіта ў час Паўночнай вайны. Па сваіх жудасных выніках (страта да 1/3 насельніцтва, катастрофічныя разбурэнні, якія прынеслі ВКЛ войска Расіі і Швецыі), гэта вайна хіба трохі саступала катастрофічнаму па наступствах для нас “патопу” (1654 — 1667).

Полацк ад пачатку вайны пераўтварыўся ў вайсковую базу. Бываў там і Пётр I, прычым адзначаўся не лепшым чынам. Спярша бойня манахаў-базыльянаў у Полацкай Сафіі (1705), а потым, у 1709 годзе, царква, зачыненая па яго загадзе і пераўтвораная ў паравы склад, была ўзарваная.

Менавіта ў такі разгромлены горад і патрапіў Лешчылоўскі. Ці не выправіўся ён у Полацк, каб звесці рахункі з Пятром I? Тое, што рускі цар успрымаўся беларускай шляхтай як вораг Бацькаўшчыны, сумневаў не выклікае. Узгадаем, што замахі на манархаў адбываліся тады ва ўсім свеце, у тым ліку, і нашых землях. Таму згаданая версія не

Чарговы нарыс Адама Глобуса прысвечаны яго настаўніку — народнаму мастаку Беларусі, які болей за сорак гадоў выкладаў жывапіс у тэатральна-мастацкім інстытуце (а потым у акадэміі), выхваляўшы цэлую плеяду знакамітых сёння творцаў.

АПАНТАНАСЦЬ

Анатоль Бараноўскі быў захоплены жывапісам. Ён быў апантаным мастаком. Жывапіс і больш нічога. Так можна казаць пра жыццё Бараноўскага. Іншыя справы, вядома, былі, але ён іх лічыў дургаснымі.

Анатоль Бараноўскі ад жывапісу п'янеў, не раўнуючы, як віпивоха хмялее ад віна. Бараноўскі пісаў і не мог напісацца. Толькі ад п'яніц у Бараноўскага мелася кардынальнае адрозненне — ягонае захапленне прыносіла прыбытак, якога хапала на прыстойнае жыццё. Са сваёй апантанасці, са сваёй страстці, са свайго недахопу Анатоль Бараноўскі змог зрабіць сваю асноўную жыццёвую вартасць.

Праўда, пра Бараноўскага нельга сказаць, што ён жывапісец і больш ніхто. Ён любіў займацца жывапісам у кампаніі. Ёсць людзі, якія не любяць піць і працаваць на адзіноце. Анатоль Бараноўскі з такіх. Яму падабалася пісаць з вучнямі і студэнтамі, ён любіў працаваць з паслядоўнікамі. Вакол Анатоля Бараноўскага збіраліся такія ж апантаныя мастакі, як і ён сам.

ЖЫВАПІСНАЯ МОВА

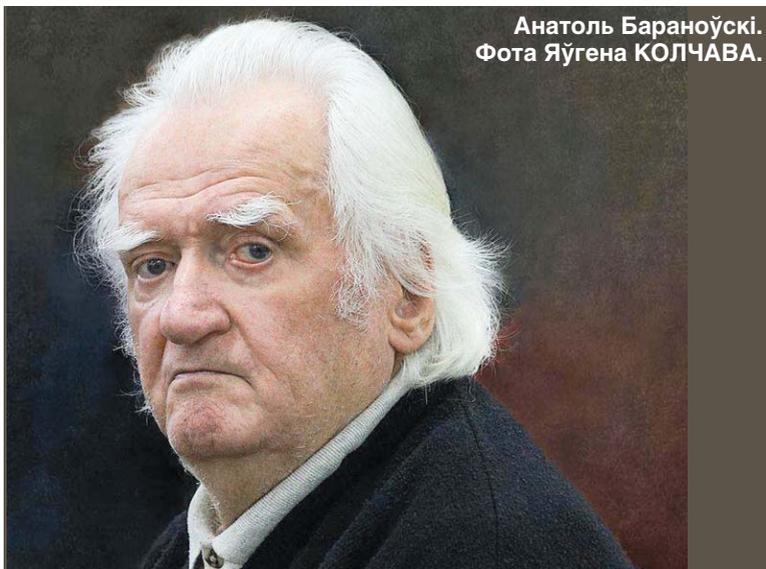
Карціны Бараноўскага пазнавальныя, бо ён здолеў стварыць адметную жывапісную мову. Палітра трымалася на бялілах. У кожную фарбу на палітры Бараноўскі дадаваў шмат бяліл. Таму ягоныя карціны маюць светла-перламутравае адценне. Другім прыёмам Бараноўскага было дадаванне. Ён лічыў, што карціна мусіць насыцца рознымі каляровымі падрабязнасцямі. “Трэба дадаваць, а не адымаць!” — заклікаў мастак.

Дадаванне ператварала паверхню палатны ў каралы, вылепленыя з густой фарбы. Шмат хто з мастакоў выкарыстоўвае фактуры. Рэмбрант рабіў рэльефным святло і гладкімі цені. Руо з дапамогай пастознага жывапісу прымушаў карціну свяціцца на ўзор гатычных вітражоў. Выкарыстоўвалі фактуры і беларускія жывапісцы. Найбольш фактурныя палотны Нэлі Шчаснай і Барыса Аракчэва, але і ў Шчаснай, і ў Аракчэва фактуры выглядаюць не рукатворнымі, як у Анатоля Бараноўскага, а механічнымі.

Трэці прынцып — шматпланавасць. Бараноўскі выбудоўваў на карцінах паветраную перспектыву. Сваім вучням ён заўжды паказваў на работах кантрасы, якіх не павінна быць на аддаленых планах.

Анатоль Бараноўскі нікому не навязваў сваю жывапісную мову. Хочаш працаваць інакш? Працуй, але працуй у межах, дазволёных інстытуцкімі канонамі. Калі нехта са студэнтаў перасякаў іх, Бараноўскі пачынаў рабіць заўвагі. З-за гэтага нават да сваркі магло дайсці.

Так атрымалася і ў мяне, калі я вырашыў напісаць натуршчыцу ў стылі Рэмбранта. Нічога добрага з гатага намеру ў мяне не атрымлівалася. Натуршчыца — чачэнка Іра Камілава — зусім не адпавядала рэмбрантаўскім тыпам. Ана-

Анатоль Бараноўскі.
Фота Яўгена КОЛЧАВА.

Словы пра жывапісца Анатоля Бараноўскага

толь Бараноўскі тактоўна параіў напісаць пастаноўку без адсылак да вялікага галандца. Настрой у мяне быў кепскі і без ласкавых заўваг выкладчыка. Я пачаў агрызацца: “Вы хочаце, каб я напісаў пастаноўку пад Бараноўскага ці пад Вашчанку? Вы думаеце, што вывучэнне Рэмбранта — марная справа? Вы так мне і скажыце — пішы, як усе навокал, пад Вашчанку, і не будзе ў цябе, хлопец, праблем!”

Бараноўскі пачырванеў. Ён заўсёды чырванеў, калі злаваўся. Ён відавочна злаваўся, але не казаў мне зняважлівых слоў і не крычаў. Скажаў, што не прымушае мяне пісаць пад Вашчанку і пад Бараноўскага, але раіць улічыць патрабаванні інстытуцкай праграмы.

НАТУРШЧЫЦА

Студэнты прывозілі з жывапісных практык краявідны. Трапляліся і партрэты. Іх было значна меней. Звычайнай выкладчыкі ўтварвалі папазіраваць зусім старэнькіх бабуль і дзядкоў. Жыла-была вёска, а ў той вёсцы жылі былі дзед і баба. Так адным сказам можна апісаць вынікі пленэрных практык за сто пяцьдзесят гадоў.

Анатоль Бараноўскі быў наватарам. Ён выбраў не простую вёску, ён выбраў Слабодку на Браслаўшчыне. Вялічныя груды і шырокія азёры пад бязмежным небам. Белы неагатычны касцёл над нізенькімі дамкамі. Сосны. Ядлаўцовыя кусты. Яблыневыя сады. Псіхіятрычная лякарня. Хворыя, стрыжаныя пад нуль людзі ў шэрых пыльных халатах. Ахоўнікі ў фуфайках. Уся Браслаўшчына эпічная і манументальная.

Жывапісныя практыкі з Бараноўскім былі выразныя, адметныя і запамінальныя. Была ў іх яшчэ адна надзвычайная рэч — натуршчыца. Бараноўскі прывозіў у Слабодку прафесійную натуршчыцу, якая пазіравала на свежым паветры. Акрамя Бараноўскага, я не ведаю выкладчыкаў, што прывозілі б на практыку прыгожую натуршчыцу, у якую мастак мог нават захацца.

Анатоль Бараноўскі. “Нараджэнне дня”.

ПАВЕТРА ПАСЛЯДОЎНІКІ

Утыя моманты, калі размова набылася для Анатоля Бараноўскага небяспечны характар, ён набіраў поўныя грудзі паветра. Такі сабе паветраны Бараноўскі наліваўся сарамлівай ружовасцю і цяжка ўздыхаў. Ён уздыхаў так змрочна і красамоўна, што ні ў каго і думкі не ўзнікала пра раўнадушша. Усе прысутныя былі перакананыя ў тым, што мастак Анатоль Бараноўскі страшэнна чулы і моцна пераймаецца за сутнасць вострай гутаркі.

Насамрэч за цяжкімі ўздыхамі Бараноўскі проста хаваўся. Так ён адмоўчаўся. Так ён сыходзіў ад удзелу ў баявой палеміцы. Не помню, каб Бараноўскі некага бараніў ці нешта адстойваў. Ён заўжды пагаджаўся з начальствам, а ў крытычныя хвіліны напампоўваў сябе паветрам, каб уздыхнуць так цяжка, нібыта мы ўсе прысутнічаем на пахаванні.

Насамрэч за цяжкімі ўздыхамі Бараноўскі проста хаваўся. Так ён адмоўчаўся. Так ён сыходзіў ад удзелу ў баявой палеміцы. Не помню, каб Бараноўскі некага бараніў ці нешта адстойваў. Ён заўжды пагаджаўся з начальствам, а ў крытычныя хвіліны напампоўваў сябе паветрам, каб уздыхнуць так цяжка, нібыта мы ўсе прысутнічаем на пахаванні.

ЗАСТОЛЛІ

У застоллях вельмі важна, хто з кім сядзіць за адным сталом. Не дай ты бог, калі ворагі трапяць на

крэслы, што стаяць побач. Яны могуць і пасля першай чаркі сварку з бойкай учыніць. Таму арганізатары банкету старанна складаюць спісы запрошаных і па некалькі разоў правяраюць і пераправяраюць — хто з нас з кім патрапіць у застольныя суседзі.

Зрэшты, ёсць людзі, з якімі ў застоллях утульна. Яны шмат не гавораць. Яны ўсміхаюцца. Яны не лезуць да цябе са сваімі праблемнымі размовамі. Такім быў і жывапісец Анатоль Бараноўскі. З ім добра балаялася, з ім прыемна сядзелася за святочным сталом, з ім лёгка пілося і смачна елася. Пра такіх, як Бараноўскі, заўважыць — дай яму Бог здароўя, добраму чалавеку.

замовы на мастацкія вырабы. Такі меркантильны падыход зразумелы. Вучні дапамагаюць свайму куміру і настаўніку зарабляць на хлеб.

У выпадку з Бараноўскім было інакш: паслядоўнікі захапляліся ягонай тэхнікай і ягоным светаглядом проста з-за любові да чыстага мастацтва. Школу Бараноўскага мастакі жартам называлі “Барбізонцы”. Была такая групоўка жывапісцаў у Францыі, якія яшчэ да імпрэсіяністаў ездзілі ў мястэчка Барбізон пісаць краявіды на паветры. Яны пісалі ў Барбізоне, а нашы “Барбізонцы” старанна пісалі Браслаўшчыну пад кіраўніцтвам Анатоля Бараноўскага.

ФОКУСЫ

У прафесійным асяродку можна мець і вельмі спецыфічную славу. У Анатоля Бараноўскага была вядомасць майстра, які мог спакойна адкруціць самы прысохлы корак на бутэлечцы з лакам. Калі такая бутэлечка трапіла ў рукі да Бараноўскага, яна рабілася паслухмянай. Пстрык: корак у правай руцэ, а бутэля ў левай. Як у фокусніка. Як у чараўніка. Неверагодна. Тое самае і з каўпачкамі на цюбіках. Здаецца — без абцугоў не абысціся. Можна замест абцугоў выкарыстаць зубы, але выкладчык жывапісу Анатоль Бараноўскі страшэнна не любіў, калі нехта з ягоных студэнтаў зубамі адкручваў каўпачкі на цюбіках. “Дай сюды!” — казаў Анатоль і забіраў непаслухмяны цюбік. Шчоўк: цюбік адкрыты, і можна выціскаць фарбу на палітру, і можна казаць выкладчыку “дзякуй”, і можна пачынаць працаваць.

МАТЭРЫЯЛЫ

Не бачыў Анатоля Бараноўскага з алоўкам, як не бачыў, каб ён пісаў акварэлі ці гуашы. Звычайна мастакі выкарыстоўваюць самыя розныя тэхнікі. Шукаюць матэрыялы адпаведныя сабе і вобразам, якія трэба ўвасобіць. Таму ў большасці альбомаў, прысвечаных пэўнаму жывапісцу, заўсёды знаходзіцца месца для малюнкаў алоўкам і тушшу, для акварэлі і гуашы. Не кажучы ўжо пра больш складаныя тэхнікі графікі — афорт і лінарыт — ці манументальныя тэхнікі — мазаіка, сграфіта, вітраж. Нават жывапіс на палатне можна выканаць тэмперай, акварэллю, акрылам.

Жывапісец Бараноўскі быў верны традыцыйнаму алейнаму жывапісу на льяным палатне. Ён так любіў алейныя фарбы, што кожны квадратны сантыметр на ягоных карцінах быў нагруджаны гэтымі фарбамі напоўніцу. Таму і ў альбомах па беларускім мастацтве Анатоль Бараноўскі паказаны адно карцінамі, напісанымі алеем.

Вялікі паэт Басё казаў сваім вучням, якія спрабавалі навучыцца пісаць лірыку: “Хоку, і ніякіх іншых думак!” Нешта падобнае і ў Бараноўскага — алейныя фарбы на палатне, і ніякіх іншых тэхнік.

**Адам ГЛОБУС,
мастак і літаратар**

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы:

- Арт-праект "RELAX. Жывапіс. Скульптура. Графіка" — да 31 сакавіка.
- Персанальная выстава Уладзіміра Слабодчыкава "Сублімацыя формы" — да 25 сакавіка.
- Выстава "Айчыне служым!" (да 100-годдзя Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь) — да 15 мая.
- Выстава "Тэрыторыя зямных надзей" (творы традыцыйнага карэйскага жывапісу Мінхва) — да 27 мая.
- Выстава "Уладзімір Хадаровіч. Жывапіс" (да 70-годдзя мастака) — да 22 красавіка.
- Міжнародная выстава "Белае воблака", прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння Чынгіза Айтматава (1928—2008) — да 15 красавіка.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
- Выстава графікі Івана Шышкіна — да 15 красавіка.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломалляценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
- Аўтарскі праект Ахрэма

Белабровіка VKL3D.

■ Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
- Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
- Фотавыстава "Беларусь у Першай сусветнай вайне. Брэсцкі мір", прысвечаная трагічнай гісторыі Беларусі ў пачатку XX стагоддзя.
- Выстава "1918: БНР — Ідэя. Край. Дзяржава (Крок да Незалежнасці)", прымеркаваная да 100-годдзя абвешчання Беларускай Народнай Рэспублікі.
- Выстава графікі Сальвадора Далі "Боская камедыя" — да 1 мая.
- Выстава аўтарскага фарфору Аляксандры Баўтрук "Мой ікігай" — да 30 сакавіка.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея).
- Выстава "Спартыўны алфавіт" — да 22 красавіка.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.

■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- Выстава "Жывыя цмокі" — да 2 жніўня.
- г. Мінск, вул. Казіна, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
- Выстава "Сафарты парк" — да 31 жніўня.
- Атракцыён "Стужачны лабірынт".
- Атракцыён "Лазерны квест".
- г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
- Выстава архідэй — да 1 красавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

МАГАЗІНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК"	КІЁСКІ "БЕЛСАЮЗДРУК"
● Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".	● ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
● Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".	● Праспект Пераможцаў, 5.
● Праспект Незалежнасці, 44.	● Вуліца Рабкораўская, 17.
● Вуліца Валадарскага, 16.	● Праспект Незалежнасці, 168, В.
	● Вуліца Лабанка, 2.

культура Беларусі XX ст.":

- Выстава "Вобраз жанчыны ў фарфоры" (з прыватнай калекцыі Віктара Суворова) — да 25 сакавіка.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава жывапісу "Неферціці. Сувязь часоў" мастака кіно, тэатра і тэлебачання Уладзіміра Чарнышова — да 1 красавіка.
- Майстар-класы: Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Святлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Персанальная выстава Славы Новаслаўскага "Жыццё чужоўнае" — да 3 красавіка.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

- Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Чырванасцяжная Беларуская ваенная акруга. Гісторыя ў асобах", прысвечаная 100-годдзю Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь — да 25 мая.
- Часовая экспазіцыя "Пётр Машэраў: яго сэрца білася для людзей" — да 13 жніўня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МУЗЕЙ КУЛЬТУРНЫ ГІСТОРЫЧНА-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

- Палацавы ансамбль
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Жамчужыны Чорнай Панні" — да 7 мая.
- Гістарычны квест "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.
- Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейсіка, 1.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Ратуша Вул. Савецкая, 3.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Квест "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ 29 — "Чароўная флейта" (опера ў 2-х дзеях) В.А.Моцарта.

■ 30 — "Баядэрка" (балет у 3-х дзеях) Л.Мінкуса.

■ 31 — "Яўген Анегін" (опера ў 3-х дзеях) П.Чайкоўскага.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

- 24 — "Тры Жызэллі" (драма) А.Курэйчыка.
- 25 — "Адвечная песня" (фольк-опера) Янкі Купалы.
- 26, 27 — "У пошуках цуду" (спектакль ідзе на французскай мове з сінхронным перакладам на рускую). Пачатак аб 11-й.
- 27 — "Колькі каштуе каханне?" Ф.Рыверс (прадстаўляе тэатр "Мост UP").
- 28 — "Воўк-мараплавец" (музычная казка)

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія "І зноў ажываюць паданні".
- Выстава "Духоўныя вытокі малой радзімы" — да 23 красавіка.
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У госці да Пана Каханку".
- Квест "Таямніца двух куфраў".
- Квест "Белы слон".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Музейныя заняткі.
- Музейная фотапаліцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

- Экспазіцыі:
- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Экспазіцыя "Склен" на сядзібе Якуба Коласа.
- Часовая экспазіцыя "У любові да роднай зямлі", прысвечаная 100-годдзю выдання паэмы "Сымон-музыка" і 95-годдзю выдання паэмы "Новая зямля".
- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
- Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квест-гульні "Таямніцы дома Песняра".
- Акцыі:
- "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
- Віншаванне ад музея.
- Фотасесія "У дзень вяселля — у музей!"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".
- Выставачны праект "Абуджаная жалейка", прысвечаны цыклу патрыятычных вершаў Янкі Купалы 1918-га і прымеркаваны да 110-годдзя выхаду яго першага зборніка — да 16 красавіка.

С.Казлова. Пачатак аб 11-й.

■ 28 — "Сіндром Медэі" (трагедыя) Ю.Чарняўскай. Прэм'ера.

■ 30 — "Два чароўныя парасоны" (казка для дзяцей і дарослых) Г.Х.Андэрсена. Пачатак аб 11-й.

■ 30 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.

■ 31 — "Гісторыя двух сабак" (спектакль для дзяцей і дарослых) Я.Конева. Пачатак а 12-й.

■ 31 — "Пакуты ад здаровага сэнсу" (камічная прыпавесць) С.Рубэ. Прэм'ера.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСЬ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 24 — "Вясёлы Дарафей" (інтэрактыўная казка).
- 25 — "Асцярожна, Соня!" А.Усачова.
- 31 — "Ямелева шчасце" (жартоўнае прадстаўленне па матывах рускіх народных казак). Пачатак спектакляў аб 11-й.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- "Мінск губернскай Шляхецкай побыт".
- Персанальная выстава Нікаса Сафронава "Вясна ўражанняў" — да 22 красавіка.
- Выстава "Браніслаў Пілсудскі (1866 — 1918). З Сахаліна да Закапанэ. Этнаграфічнае падарожжа" — да 13 мая.
- Фотавыстава "Погляд" Леа Ціма (Мюнхен, Германія) — да 18 красавіка.
- Выстава дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва навучэнцаў Мінскай дзяржаўнай гімназіі-каледжа мастацтваў "Таямніца цяпла" — да 15 красавіка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 285 18 86.

■ Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

■ Экспазіцыя складаецца

з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава "МотаВелаМінск. Двухкалёсная гісторыя" — да 1 ліпеня.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЪСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава чэшскага шкла "Колер святла: Петр Стаха і яго вучні" — да 1 красавіка.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянная экспазіцыі:

- "Прырода Лідчыны".
- "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
- Выставы:
- Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера".
- "Вядзю пачатак мы ад Гедыміна...".
- Мемарыяльны пакой Валянціна Таўлая.
- Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.".
- Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".
- Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі".
- Выстава "Надзейны шчыт краіны".
- Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".
- Выстава "Жыве мая ліра нанова!"

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. тэл. (8-01597) 2 14 70.

■ Пастаянная экспазіцыя:

- "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
- г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
- Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення ў Навагрудку".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

■ Пастаянная экспазіцыя:

- "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
- Пастаянныя выставы: "Святло кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

- Выстава твораў Алы Кушнер, Наталлі Каржыцкай, Наталлі Шапавалавай, Марыны Канавалавай і Юліі Нявейка "Паралельныя гісторыі" — да 26 сакавіка.
- Выстава "Абжанае цела", створаная па выніках Міжнародных майстар-класаў іканалісу ў Навіцы (Польшча) — з 24 сакавіка.